

Fig. 1. Kirken og indgang til kirkegården, 1876, set fra nordvest (s. 3917). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The church and entrance to the churchyard, 1876.*

VEJLE KIRKE

SALLINGE HERRED

Landsbyen »Weteleue« er nævnt 1351,¹ mens selve kirken tidligst er omtalt 1429, da »Johannes Michaelis curator ecclesie Vædhæl« (Johannes Mikkelsen, kirkeværge for Vejle Kirke) optræder i forbindelse med et gavebrev.² Ved opkrævningen af landehjælpsskatten 1524–26 blev kirken takseret til 10 mark ligesom Heden (s. 3801) og Allested (s. 3851).³

I forbindelse med reguleringen af præsternes indkomster 1555 var Vejle blandt de kirker, der ved kongebrev blev bestemt til at nedlægges (»nedertages«). Sognets beboere skulle i stedet søge Allested Kirke (s. 3851).⁴ Eggert Henriksen Sandberg, ejer af sognets ene hovedgård, †Vestergård (tidligst †1575), klagede dog på egne og sogneboernes vegne over, at de skulle

forlade deres sognekirke, 'som de og deres forældre havde søgt siden gammel tid'. Beboerne fik derpå til-ladelse til at overtage kirken og fortsat benytte den, såfremt de holdt den vedlige og også sørgede for sog-nepræstens underhold.⁵ 1589 talte det lille sogn kun 16 tiendeydere.⁶

26. sept. 1678 blev *patronatsretten* til Vejle og Allested tilskødet baron Jens Juel til Juellinge,⁷ som 1. novem-ber videresolgte begge kirker til Peder Klingenberg til Vejlegård (jf. s. 3852).⁸ Vejle Kirke fulgte derpå Vejle-gård, formentlig indtil 1860, hvor den daværende ejer, proprietær Holger Chr. Pedersen, døde.⁹ 1862 tilhørte den Christian Friderich Otto Benzon til Christians-dal (Dalum Kloster (DK Odense 2794)) (†1875),¹⁰ 1880 og 1896 nævnes gårdejer J. Chr. Knudsen som kirkeejer,¹¹ og 1910 tilhørte kirken sognepræst Albert Marius Hansen, Kirke Hvalso.¹² Kirken overgik til *selv-eje* 1912.¹³

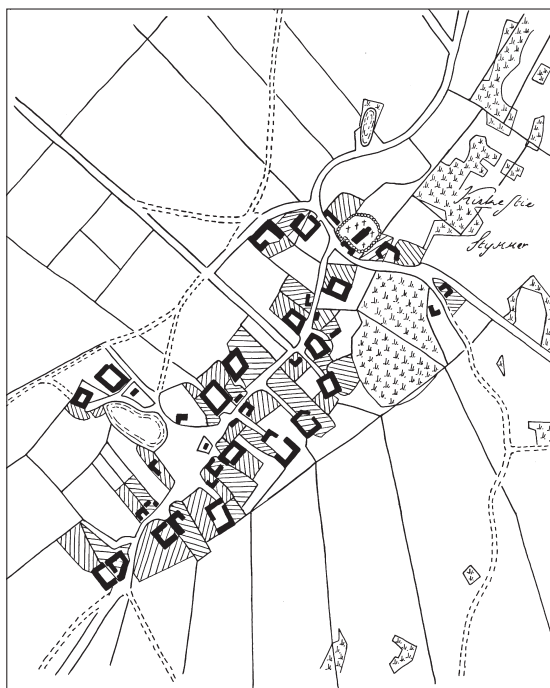
I 1500-tallet synes kirken at have været nært forbun-det med ↑Vestergård (jf. ovf.), hvis ejere havde deres gravsted under koret (s. 3959). Senest fra slutningen af århundredet var den desuden tæt knyttet til Vejlegård. Således nævnes Laurids Hansen Oldeland til Vejlegård (tidligst †1610) fra 1583 som den ene af kirkens to værger.¹⁴ 1608 gav han et forgyldt ↑sølvbæger (»sølf stob») til kirken for noget gæld, han havde til den. Det vejede 35 lod (542 gram) og havde en værdi af 105 mark.¹⁴ 1611 var Oldelands efterfølger på Vejlegård, lensmand på Koldinghus Caspar Markdanner (†1618), kirkeværge, og han havde bægeret i forvaring; 1621 var

det hos kirkeværge Niels Rasmussen, men dets videre skæbne er uvis.¹⁴ I 1670'erne skænkede de daværende ejere af Vejlegård, tidligere borgmester i Helsingør og stiftsskriver i Bergen Niels Hansen Smidt (senest †1677) og hustru Else Pedersdatter († efter 1699), både altersølv, messetøj og et dåbsfad til kirken, ligesom de holdt den med vin og brød i årene 1672-75 og beko-stede flere reparationer på bygningen og kirkegårdens hegning (jf. s. 3929 og 3918). Til gengæld blev de for-undt kirkens indtægt af korntienden i fire år.¹⁴ Else Pedersdatter ægtede før 1678 Peder Klingenberg, der som nævnt d.å. købte kirken.¹⁵

Vejle er *anneks* til Allested (s. 3851). Anneksforhol-det har været gældende i hvert fald siden slutningen af 1500-tallet,¹⁶ men rollerne som henholdsvis hoved- og anneksogn har måske været byttet om i en periode (jf. s. 3853). Muligvis var Vejle tidligere anneks til Sønder Broby; i hvert fald klagede sognepræsten der 1589 over at have mistet et anneks og i stedet fået noget korn af Allested.¹⁷ 2022 er Sønder Broby føjet til Allested-Vejle-pastorat.

Sogneforhold m.m. Ved biskop Jacob Madsens besøg 1589 var den lille kirke meget fattig og stod med et ikke fuldført tårn (jf. s. 3926).¹⁸ Under Karl Gustav-krigene blev altersættet stjålet (jf. s. 3950),¹⁹ og i årene 1658-60 havde kirken ingen indtægt på grund af fjen-dernes »ofuervold».¹⁴

Sagn. I *Danske Atlas* (1774) nævnes, at kirken skal være bygget i Christoffer af Bayerns tid (1440-48). Før da havde beboerne søgt Allested Kirke.²⁰

Landsbyen ligger ved det flade sogns østlige græn-se mod Allested Sogn (s. 3851), og Vejle og Alle-sted er i dag administrativt en landsby. Jernbanen mellem Odense og Faaborg løb midt mellem de to byer 1906-54, og hermed opstod Allested Stati-onsby, som voksede sammen med Vejle. Kirken er beliggende midt i Vejle, men lå oprindeligt i den nordlige udkant (jf. fig. 2). Byen voksede i anden halvdel af 1900-tallet især nord for Nygade/Vejle-gårdsvej, hvorved kirken fik sin centrale placering.

Kirkegården har en uregelmæssig form, idet den er udvidet tre gange inden for de sidste godt 100 år. Den oprindelige udstrækning (jf. fig. 2) ses endnu mod øst, syd og nord ved det beva-rede dige (jf. ndf.). De tre udvidelser blev udlagt henholdsvis 1911-12 mod sydvest, 1952 mod syd og 1974-76 mod nord og øst, så kirkegården af-

Fig. 2. Matrikelkort 1:10.000. Nordøst opad. Målt af Andreas Preuert 1795, tegnet af Freerk Oldenburger 2023. – *Cadastral map. Northeast up.*

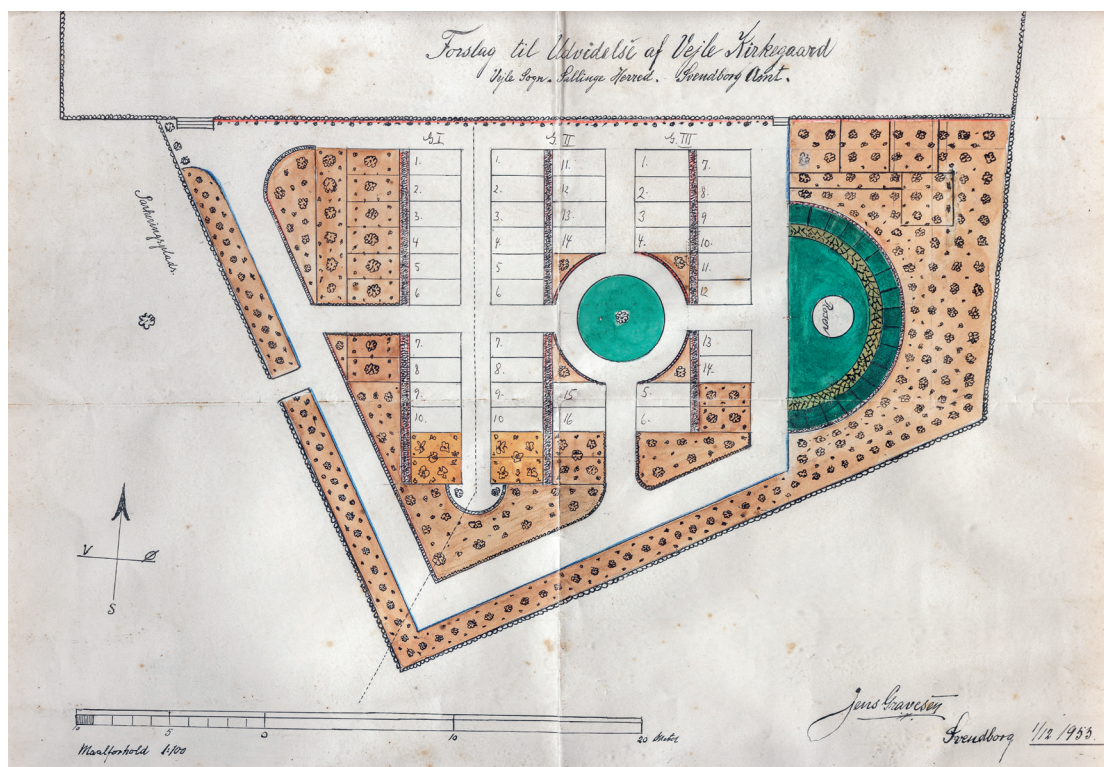

Fig. 3. Plan for indretningen af kirkegårdsudvidelsen mod syd 1952 (s. 3917). 1:400. Tegnet af Jens Gravesen 1953. I kirken. – Plan for the layout of the extension of the churchyard towards the south 1952.

grænses af Kirkevej og Fangelvej mod nord og vest samt et villakvarter mod syd og øst.

1899 ønskedes kirkegården udvidet, men 1905 var de vandholdige jorde omkring kirkegården ikke egnede.¹² 1911–12 blev kirkegården udvidet mod sydvest med et 'løst liggende' stykke jord, som formentlig var det grundstykke, hvor et \dagger hus havde ligget frem til 1873 (jf. s. 3919).²¹ Den uregelmæssigt firkantede udvidelse mod syd fra 1952 kunne lade sig gøre, da en ældre \dagger gård af bindingsværk var brændt 1949 (fig. 3).²² En lille *parkeringsplads* blev etableret vest derfor ud til Kirkevej.¹³ 1974–76 blev kirkegården udvidet mod nord og øst med et lavereliggende område ud mod Fangelvej, så den fik sin nuværende udstrækning.²³ På arealet blev en *parkeringsplads* anlagt nord for den oprindelige kirkegård. 1930 blev der gravet en \dagger brønd på kirkegården.²⁴

Hegn. Kirkegården er heget af et stendige af både rå og tilhuggede kampesten, hvorpå og -ved er plantet bl.a. navr- og tujahække. Det ældste er

diget omkring den gamle kirkegård, mens udvidelserne er heget ved etableringerne (jf. ovf.); selvom materialet er ensartet, har digerne forskellig karakter, alt efter hvornår de er opført. Det ældste dige inddeler kirkegården i to niveauer, hvorefter der er granittrapper, henholdsvis to i syd fra 1953²⁵ (jf. fig. 3) og en i nordvest muligvis fra 1974–76.

\dagger Hegn. 1589 var kirkegårdsmuren af kampesten.¹⁸ Muren mod vest var 1665 faldet ud mod gaden.²⁶ 1824 skulle kirkegårdens mure istandsættes.²⁷ 1902 blev en del af det nordre dige opsat, da det manglede.²⁸ 1911–12 blev digerne sat om,²⁹ og 1965 blev det udskredne vesterdige rettet op.²⁵ 1974 blev kirkegårdsudvidelsen i første omgang ikke indheget af et dige mod syd, da man ønskede at købe endnu et grundstykke syd derfor; det realiseredes ikke.¹³ Digerne blev senest repareret i begyndelsen af 1990'erne.³⁰

Indgange. Kirkegården har fem indgange, henholdsvis hovedindgangen i vest, en vestlig ind-

gang til kirkegårdsudvidelsen i syd, en nordlig ved ligkuppet og to til den nordlige udvidelse fra vest og parkeringspladsen i nord. Hovedindgangen fra 1876 er af støbejern med to ganglåger og en køreport.²⁸ Pillerne er otte- og sekskantede og har en klokkeformet afslutning samt gotiserende udsmykning af stavværk (jf. fig. 1). Lågerne er dekoreret med kors, pilespidser og årstallet for opsætningen. Efter opsætningen omtales den som 'smuk og anseelig'.²⁸ Til den søndre udvidelse er der en indgang fra 1952 med to kvadratiske granitpiller, hvorpå hænger en spinkel smedejernslåge med s- og pilespidsformede dekorationer; en lignende låge findes i Allested (s. 3855). Til nordudvidelsen er der to enkle smedejernsporte på firkantede granitpiller; de er formentlig opsat 1974-76. En granittrappe uden låge, men med smedejernsgelænder leder ud til parkeringspladsen i nord.

†*Indgange*. Kirkegården havde frem til 1876 en formentlig middelalderlig, muret indgang samme sted som den nuværende hovedindgang (jf. ovf.). Den bestod sandsynligvis af tre piller omkring en ganglåge og en køreport med rundbuede åbninger og ret afsluttede afdækninger belagt med tagtegl (jf. fig. 5). De nedenfor nævnte porte og

låger fandtes formentlig i denne. 1663 blev en låge repareret, men 1665 var porten og lågen i stykker.³¹ 1668 blev der opsat en ny port og låge, som var udført af tømmer, der havde været brugt som stillads ved kirken (jf. s. 3930).³² Året efter blev den gamle port solgt for 4 mk.³² Niels Hansen Smidt til Vejlegård betalte 1672 for en ny 'hvælving' over den murede port. Samme år fik en låge deri påmonteret en bom med kramper og lænker, så den blev selvlukkende.³³ 1856 ønskedes en ny kirkeport,¹² men først 1876 blev den murede indgang erstattet af den nuværende jernport (jf. ovf.).²⁸

†*Kirkeriste*. 1663 omtales 'den ene rist', som blev repareret.³² 1668 blev en ny rist udført.³²

Bygninger på og ved kirkegården. Et *ligkapel og graverhus* findes i den oprindelige kirkegårds nordvestre hjørne. Kapeldelen af bygningen er opført 1961 med toilet og fyrrum på nordsiden,¹³ mens den østlige ende blev opført som redskabsrum 1979 og indrettet til graverhus 1994.³⁴ Bygningen er bygget af normalsten i krydsskifte. Den er hvidmalet med lysegrå døre og vinduer og har rødt vingetegltag.

Ved parkeringspladsen i nord står et grønmalet *redskabshus*, opført 1994,³⁵ af træ med hvide de-

Fig. 4. †Ligkapel, opført 1920, i kirkegårdens nordvestre hjørne set fra syd (s. 3919). Foto Ebbe Lehn Petersen 1960. I NM. – †*Mortuary chapel, built 1920, in the north western corner of the churchyard seen from the south.*

Fig. 5. Kirken og kirkegården set fra nordøst. Tegnet af F. Richardt 1867. I NM. – *The church and churchyard seen from the north east.*

taljer og rødt vingetegtag. Huset suppleres af en samtidig *materialeplads* øst derfor.

†*Bygninger ved kirkegården.* En nedreven †*kirkelade* (nr. 1) omtales o. 1577 og 1621, da der, hvor den havde stået, fandtes en lille have, som kirken havde indtægt af.¹⁴ 1603 blev 12 læster kalk opbevaret i en stående †*kirkelade* (nr. 2); det er formentlig den, som 1589 omtales som af bindingsværk.³⁶ Den gav en indtægt på 9 skilling 1667.³² Et lille †*hus*³⁷ ved kirkegårdsågen i vest var blevet fjernet 1873, hvilket forskønnede indsynet til kirken (jf. fig. 5).³⁸ 1920 blev et †*ligkapel* med nødtørftsrum opført samme sted som det nuværende (jf. s. 3918); det blev nedrevet o. 1960.³⁹ Det var nord-sydvendt med rektangulær plan, grundmuret med hvidkalkede facader og en rundbuet port mod syd, hvorover var et kors (fig. 4). Gavltrekanterne havde fem tinder.

Beplantning. Kirkegården er beplantet med enkelte større træer, bl.a. tujaer. På den sydlige udvi-

delse står et stort grantræ plantet 1952. 2022 er der på den nordøstlige udvidelse plantet 16 kirsebærtræer.

†*Beplantning.* 1589 fandtes der tre træer på kirkegården.¹⁸ O. 1824–26 blev kirkegården inddelt i gange og begravelsespladser, og 1828 var den blevet planeret og beplantet med træer – muligvis som en krans langs diget; to år senere skulle vedligeholdelsen forbedres.⁴⁰ 1904 blev nogle træer på sydsiden solgt og indkomsten brugt til forbedring af kirkegården.²⁸ Året efter skulle nogle træer mod øst fjernes, da de var gået ud i toppen – salget af disse kunne finansiere nye løvtræer.¹² 1907 blev et kastanjetræ i syd fældet.²⁸ 1912 blev nogle træer i det sydøstre hjørne fjernet og solgt, hvorved 4,5 skæpper land blev vundet; indkomsten blev brugt til digeomsætningen (jf. s. 3917).¹² 1962 blev et kastanjetræ ved ligkapellet og et lindetræ ved hovedindgangen fældet.²⁵

Fig. 6. Kirken set fra nord. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The church seen from the north.*

BYGNING

Kirken er en ungotisk langhusbygning med polygonalt, overhvelvet kor og rektangulært, fladloftet skib. I senmiddelalderen blev langhusets tagværk sandsynligvis udskiftet i 1440'erne, og bagefter blev skibet forlænget mod vest i 1490'erne. Ved vestenden blev der opført et tårn, som formentlig først færdiggjordes efter 1589. Vestforlængelsen blev overhvelvet efter påbegyndelsen af tårnet. Sidstnævnte blev ombygget flere gange og gennemgik 1868 en omfattende restaurering, hvor en stor del blev genopbygget. Kirken blev senest istandsat 1962. Kirkens længdeakse er kraftigt drejet mod nord.

Grundplan. Den ungotiske kirke er opført som et langhus med polygonalt afsluttet, femsidedt kor og rektangulært skib (fig. 7). Nabokirkerne i Heden og Allested har samme grundplan (s. 3806 og 3857), men de tre har forskellige arkitektoniske træk (s. 3923).

Materiale og teknik. Bygningen står på synlige syldsten, mens murene er af røde munkesten lagt i munkeskifte; en del teglsten er sortbrændte. Fugerne er skarprykkede og udglattede. Ydermurene er to sten tykke, men dog var skibets vestmur 2,5 sten tyk (ca. 74 cm), hvilket kan skyldes \ddagger blændinger i bagmuren (jf. s. 3922). Triumfmuren er halvanden sten tyk, men over hvælvet er den kun en halv sten tyk og omsat i genanvendte munkesten. Murkronen er afsluttet med et binderskifte, og murhøjden er ca. 4,4 m. Ved korets hjørner og overgangen til skibet står spinkle en sten brede og dybe *støttestøtter*, som kan ligne forvoksede lisener.

\ddagger *Døre.* I skibet findes to tilmurede døre vestligt i langmurene; de blev fremdraget 1962 (s. 3931).⁴¹ Begge døre var spidsbuede og havde i bagmuren fladbuede dørnicher til \ddagger dørfløjene (fig. 10-13). Syddøren havde et binderstik i facaden,⁴² mens

norddøren, som var 30–40 cm højere end syddøren, havde et stik bestående af vekslende en løber og to bindere.⁴³ Dørenes anslagsfals i bagmurene var af forskellig bredde; for norddøren omtrent en hel sten (ca. 29,5 cm) i vest og en halv sten (ca. 15,5 cm) i øst.⁴⁴ 1962 blev der fundet spor af stabler i den bredeste fals ved norddøren, så \dagger dørfløjen åbnede mod vest.⁴⁴

Vinduer. I koret findes fem vinduer: De tre i øst-, nord- og sydmuren er oprindelige, men de to mod sydøst og nordøst er rekonstrueret 1962 (s. 3931); der var formentlig også \dagger vinduer her oprindeligt.⁴⁴ De spidsbuede vinduer er høje, slanke og dobbeltsmigede (jf. fig. 37 og 65).⁴⁵ Lysningernes spids bestod af to 'tildannede sten', og her fandtes et lille udhugget hul (ca. 3 cm i diameter). Deri var 1923 en træklods: »ormeædt og ganske hensuldrende«. ⁴⁶ Sådanne klodser fandtes i de tre genåbnede vinduer (s. 3931). De var formentlig fra et \dagger vindjern, og vinduesrammernes \dagger sprosser sad formentlig direkte i murværket.⁴⁶ På ydersiden af lysningen fandtes desuden en smal glasfals (fig. 65). Skibet har oprindeligt haft seks \dagger vinduer placeret tre i hver langmur, og det midterste i hver mur er endnu synligt om end tilmuret i lysningen (fig. 9).⁴⁷ De havde samme form og bredde som korets vinduer, men var ca. 20 cm højere.⁴⁸

Indre. Kor og skib er adskilt af en tynd triumfmur, hvori er en falset, spidsbuet *korbu*, som er halvdelen af kirkens bredde (fig. 36). I koret findes en rektantet *niche* i øst-, nord- og sydmurene, og østligt i hver af skibets langmure er der en tilsvarende niche. De er en sten brede, fire skifter høje og en sten dybe.⁴⁹ I korets bagmure er der i

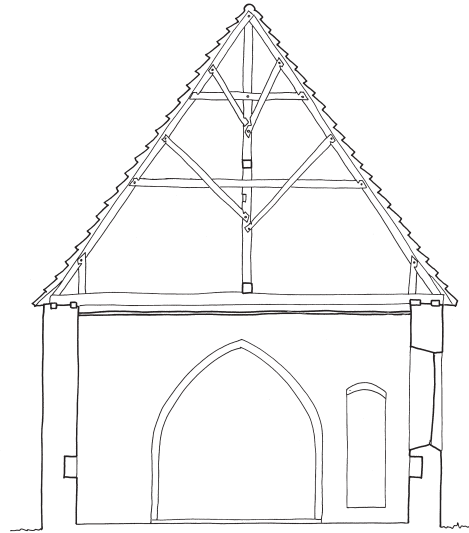

Fig. 8. Tværsnit. 1:150. Målt af Knud Lehn Petersen 1923, suppleret og tegnet af Pia K. Lindholt 2023. – Cross-section.

hvert fag fire *stilladshuller* (ca. 12×12 cm) placeret i to niveauer (jf. fig. 37).

Koret er dækket af et oprindeligt, seksdelt *ribbehælv*, som hviler på rektangulære hvælpiller afsluttet af rundstave (jf. fig. 37).⁵⁰ Mod hver af de fem ydermure er der en spidsbuet, halvstensdyb skjoldbue, mens buen mod triumfmuren er bred, fladbuet og kun lidt fremspringende. De elegante, helstensbrede ribber er profilerede med et spidsbuet led flankeret af to rundede (fig. 14). Kapperne er muret i sildebensmønster og har spidse isselinjer.

Op mod triumfmuren findes i hver af skibets langmure et tilmuret *bjælkehul* ca. 2,5 m over gulvet (jf. fig. 68).⁵¹ Det stammer fra en \dagger korbu-

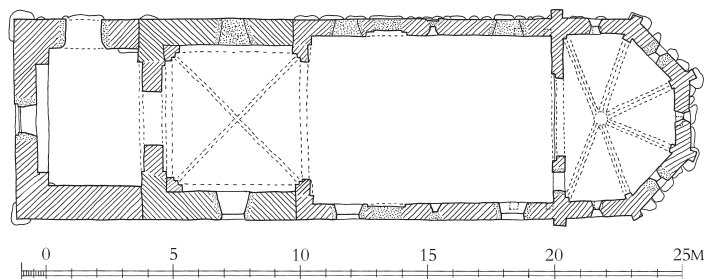

Fig. 7. Grundplan. 1:300. Målt af Ebbe Lehn Petersen 1962, suppleret og tegnet af Pia K. Lindholt 2023. Signaturforklaring s. 9. – Ground plan. Key on p. 17.

Fig. 9. Unggotisk vindue i skibets nordmur (s. 3921). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Early Gothic window in the north wall of the nave.*

bjælke, hvis aftryk endnu kan ses på triumfmuren (jf. fig. 36). Ved istandsættelsen 1962 (s. 3931) blev hullerne åbnet, og i det sydlige fandtes et stykke oversavet egetømmer fra *†*bjælken, som også kan have båret et *†*krucifiks (s. 3953).⁵²

I skibets vestmur findes resterne af to høje, smalle *†*murblændinger – en i hver side af bagmuren (fig. 15 og 66-67).⁵³ Murværket mellem dem blev nedbrudt ved opførelsen af vestforlængelsens hvælv (s. 3928). Nederst ved væggen er enkelte, nedbrudte skifter af bagmuren under blændingerne bevaret. Den yderste vange for hver blænding løber af i resterne af stikkene, som kan have været spidsbuede som kirkens øvrige åbninger.

Skibet står med fladt *træløft* fra 1962 (s. 3932), og det har stået med et sådant siden opførelsen. 1589 var det af eg (s. 3932).¹⁸ Skibets *†*taggavl blev nedtaget ved opførelsen af vestforlængelsen (s. 3923).⁵⁴

Fig. 10-11. Unggotisk norddør i skibet (s. 3920). 10. Ydre. 11. Indre. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Early Gothic north door of the nave. 10. Exterior. 11. Interior.*

Arkitektur. Kirken er en del af en gruppe nyopførte gotiske kirker på Fyn, som ud over Vejle består af Skt. Jørgens Kirke i Svendborg og kirkerne i Heden, Allested, Vantinge, Seden og Allerup samt Odense †Gråbrødre Klosterkirke (s. 401, 3801, 3851, 3747, *DK Odense* 3447 og 3613). Vantinge, Seden og Allerup har en mere traditionel grundplan med skib og smallere, ret afsluttet kor, mens Skt. Jørgens, Heden, Allested, Vejle og Odense †Gråbrødre er langhuse med polygonalt afsluttede kor. Skt. Jørgens er opført o. 1300 og kan være forlægget for de tre øvrige landsbykirker. Vejle er formentlig den ældste af kirkerne med sine smigede vinduer som Skt. Jørgens, mens Heden muligvis er den yngste med små falsede, fladbuede vinduer. Bygningstypen findes også i andre landsdele, f.eks. i Kippinge på Falster, Nysted på Lolland (*DK Maribo* 1216 og 172) og dominikanernes †Klosterkirke i Holbæk (*DK Holbæk* 2835).

Senmiddelalderlige tilføjelser og ændringer. Formentlig i 1440'erne blev langhusets tagværk udskiftet (jf. s. 3938 f.), hvorefter kirken blev udvidet flere gange mod vest: først med en forlængelse af skibet formentlig i 1490'erne og derefter et tårn. Vestforlængelsen blev overhvalvet efter tårnets

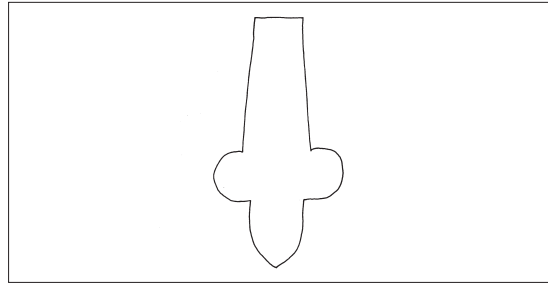

Fig. 14. Ribbeprofil i korets hvælv (s. 3921). 1:10. Målt og tegnet af Pia K. Lindholt 2023. – *Rib profile in the vault of the chancel.*

påbegyndelse, og sidstnævnte blev forhøjet, men formentlig ikke færdiggjort i perioden.

Vestforlængelse. Formentlig i 1490'erne (s. 3939) blev en omtrent kvadratisk forlængelse opført ved skibets vestende (jf. fig. 6 og 20). Murene, som er ca. 1,1 m tykke og springer ca. 7 cm frem fra skibets facade, er opført som kassemure af kampesten og røde munkesten. Mod nord findes en let fremspringende, ujævn gesims af munkesten.

Fig. 12-13. Unggotisk syddør i skibet (s. 3920). 12. Ydre. 13. Indre. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Early Gothic south door of the nave. 12. Exterior. 13. Interior.*

Vestforlængelsens mure er væsentlig tykkere end skibets (jf. fig. 7), hvilket kan give et indtryk af, at den har været påbegyndt som et tårn, hvilket den også omtales som 1855 og 1905.⁵⁵ Dog er kampe-
stensmurene ikke tykkere end i en romansk lands-

bykirke, så det har formentlig ikke været tilfældet. Omkring vinduet i syd fra 1876 er der munkesten, hvilket tyder på, at der her fandtes et oprindeligt
†vindue. I nord kan et †vindue fra 1876 ligeledes have fjernet et oprindeligt. I det indre findes der

Fig. 15. Vange til †murblanding i skibets vestmur (s. 3922) samt krumt murværk til ikke realiserede hvælv i skibet (s. 3928). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Side member of the †wall recess in the western wall of the nave and curved masonry for unrealized vaults in the nave.*

østligst i nord- og sydvæggen ubenyttede, trappeformede vederlag formentlig til et planlagt hvælv med vederlag i murene, men det blev formentlig ikke realiseret (jf. fig. 16).⁵⁶ Tilbygningens gavltre-kant, som er indlejret i tårnets østmur (s. 3926),

er muret af røde munkesten i munkeskifte med syv bevarede stilladshuller; i bagmuren er desuden kamp som i de nedre mure. Muren var tykkere på midten end langs taglinjen med \dagger kamtakker (jf. ndf.). Trekantens facade har en symmetrisk, næsten

Fig. 16. Fortanding til ikke realiseret hvælv i vestforlængelsen (s. 3925) samt salmennummertavle, o. 1900 (s. 3956). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Toothing for an unrealized vault in the western extension and hymn board, c. 1900.*

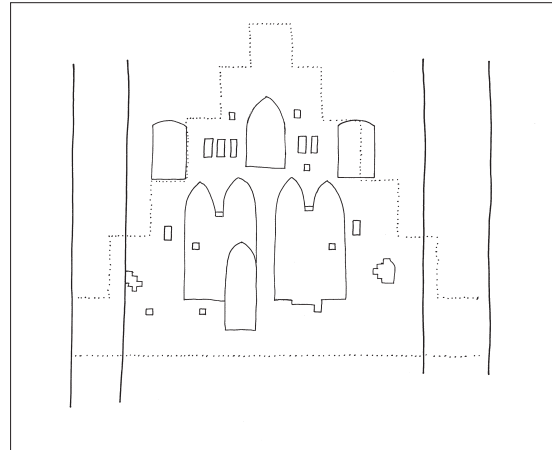

Fig. 17. Blændinger i vestforlængelsens taggavl set mod sydøst (s. 3925). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Recesses in the roof gable of the western extension looking south east.*

fladedækkende dekoration af to store blændinger med spidsbuede tvillingestik omgivet af to aftrapede, ruderformede blændinger samt to smalle, rektangulære blændinger (fig. 17-18). Over dem findes en spidsbuet blænding omgivet af fem små, rektangulære blændinger. Trekanten havde sandsynligvis \dagger kamtakker (jf. fig. 18), som må være blevet fjernet ved tårnets opførelse (jf. ndf.).⁵⁷ Det spidsbuede tvillingestik findes også på tårnet ved Nørre Broby Kirke (s. 3988).

Tårnet ved kirkens vestende blev formentlig påbegyndt i senmiddelalderen, men er efterfølgende formentlig forhøjet og kraftigt ombygget ad flere omgange (s. 3929). Den oprindelige bygning er primært bevaret i nedre stokværk, mens det øvre murværk kun er delvist bevaret på nord- og østsiden. Da tårnet 1589 blev omtalt af biskop Jacob Madsen, var det 'ufuldkomment' og 'åbent', hvorfor det formentlig ikke blev færdigbygget i middelalderen.¹⁸ Muligvis havde det gesims lige

Fig. 18. Opmåling af blændinger i vestforlængelsens taggavl med rekonstruerede \dagger kamtakker (s. 3926). Målt og tegnet af Pia K. Lindholt 2023. – *Scale drawing of recesses in the roof gable of the western extension with reconstructed \dagger corbie-steps.*

over skibets tagryg, jf. glamhullernes placering (jf. s. 3928).

Tårnet har tværrektangulær grundplan og er i tre stokværk; østmuren blev bygget oven på vestforlængelsens gavltrekant (jf. fig. 17). Det står på store syldesten, som er synlige både udvendig og i tårnrummet. Murene er opført af rå og kløvede kampesten og munkesten i munkeskifte med skarpryggede fuger. Vestmuren har en spareblænding i bagmuren, så muren kun er ca. 75 cm tyk mod de øvrige ca. 120 cm. Til tårnrummet er der en ommuret dør i nord, og allerede 1589 omtales en indgang i nord, men om den var oprindelig, er usikkert (s. 3932).⁵⁸ I vestmuren er et ommuret vindue (s. 3932). En stor del af vestforlængelsens

gavl blev nedbrudt og erstattet med en munkestensmur, hvori findes en ca. 2,2 m bred, fladbuget arkade (fig. 21). Den indsatte teglstensmur er tyndere end kampestensmurværket, og for at udligne forskellen blev den øverste del af muren gjort tykkere, så der dannedes en trepasformet mur-

Fig. 19. Sammenstødet mellem skibet og vestforlængelsen set fra loftet (s. 3923). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The meeting of the nave and the western extension seen from the loft.*

Fig. 20. Kirken set fra syd. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The church seen from the south.*

blænding på østsiden. Langs tårnrummets vestvæg findes en muret *vægbank* af kampesten med siddeflade af renæssanceteglsten, som formentlig er en udskiftning. I tårnrummet er der også en trætrappe fra 1962 (s. 3931), men oprindeligt fandtes en *†fritræppe* på tårnets nordside. Den ledte op til mellemstokværket, hvortil der var adgang ved en smal, fladbuet *overdør* med anslagsfals til *†dørflojen* i bagmuren (jf. fig. 6). Fra mellemstokværket er der hugget en rundbuet adgang til langhusets loft gennem den nordlige murblænding i vestforlængelsens gavltrekant (jf. fig. 18). I klokkestokværkets østmur er det nordre, faldede og fladbuede *glamhul* oprindeligt, mens der i det store *glamhul* i nordmuren (s. 3929) er bevaret en smule af østvangen til et oprindeligt (*†*)*glamhul*.

Hvælv i vestforlængelsen. Forlængelsens indre dækkes af et *krydshvælv*, som hviler på dobbeltfaldede piller (fig. 23–24). Det er formentlig tilføjet efter tårnets opførelse, da det hviler op ad arkademuren mellem vestforlængelsen og tårnrummet (jf. s. 3927). Sandsynligvis blev hvælvet

opført som første led i en overhvælvning af det forlængede skib. Mod øst, hvor den midterste del af skibets vestmur blev fjernet, blev der opmuret en spidsbuet, helstensbred *gjordbue*. På dennes østside er murværket krumt (fig. 15), hvilket tyder på, at der samtidig var planlagt hvælv i skibet, men disse blev ikke realiseret.⁴⁴ Mod nord, syd og vest er der spidsbuede, helstensdybe skjoldbuer. Hvælvet ribber er halvstensbrede, og kapperne, som krager en smule ud over buerne, er flade. Da hvælvet er kraftigt kalket på undersiden og dækket med cement på oversiden (jf. fig. 32), er kappernes konstruktion ikke synlig.

Tårnforhøjelse. Tårnets oprindelige afdækning kendes ikke, og det er muligt, at det enten i senmiddelalderen eller begyndelsen af renæssancen blev forhøjet med ca. 2 m. Derved kan *glamhullet* i nord være blevet forstørret, så *†klokken* kunne hænge deri (s. 3958).⁵⁹ 1589 nævnes, at den hang i 'vinduet' i tårnet (jf. fig. 64).¹⁸ Herved kan et delvist bevaret savskifte på østmuren også være udført som en frise ved tagfoden.

Eftermiddelalderlige tilføjelser og ændringer. Efter middelalderen blev en *prædikestolsopgang* hugget gennem triumfmurens søndre vange (jf. fig. 35–36). Den nuværende, fladbuede og falsede åbning er ommuret 1962, og den oprindelige gennemgang var placeret højere, da prædikestolen sad højere end i dag (s. 3953). †Korbuebjælken kan være fjernet, inden den ældre åbning blev udhugget, da dens stik ellers fandtes bag †bjælken (jf. s. 3921).

Fuldførelsen og reparationer af tårnet. Tårnet må være bygget færdigt efter 1589 (jf. s. 3926), men senere blev det ombygget og repareret gentagne gange. 1671 blev tårnet istandsat, da det var i dårlig stand, og bl.a. gavlen var ‘ved at falde ned’. Niels Hansen Smidt til Vejlegård lod det meste af arbejdet udføre, mens kirken bekostede en mindre del.³³ Der blev indkøbt kalk og 2.100

flensborgsten samt lånt 800 sten af Fangel Kirke (DK Odense 3169).⁶⁰ Hansen Smidt lod desuden kirkeporten reparere og loftet og gulvet i kirken udskifte (s. 3918 og 3932).³³ 1755 var tårnet ikke i forsvarlig stand.⁶¹ Biskop C. T. Engelstoft observerede 1855 inden den gennemgribende ombygning 1868 (jf. ndf.), at tårnet var usædvanlig højt; 1862 omtales det dog som af en passende højde.⁶² Tårnet var da retvendt og havde to glæmhuller i hver af gavltrekanterne (jf. fig. 5). To kamtakker var bevaret nederst på hver taggavl samt en enkelt ved tagryggen, mens de øvrige kamtakker formentlig var nedtaget.⁵⁹

Ombygning af tårnet 1868. Tårnet var meget brøstfældigt 1867 og ønskedes nedrevet og genopført ‘mindst til en rød streg over vinduet’, som formentlig var ca. 5,5 m over jordsmon.⁶³ Restau-

Fig. 21. Tårnrumssets indre set mod øst med pengeblok fra 1870 og dørfløj udført 1962 af genanvendt egetræ (s. 3926, 3955 og 3956). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Tower interior looking east with money box, 1870, and door wing, 1962, made from reused oak.

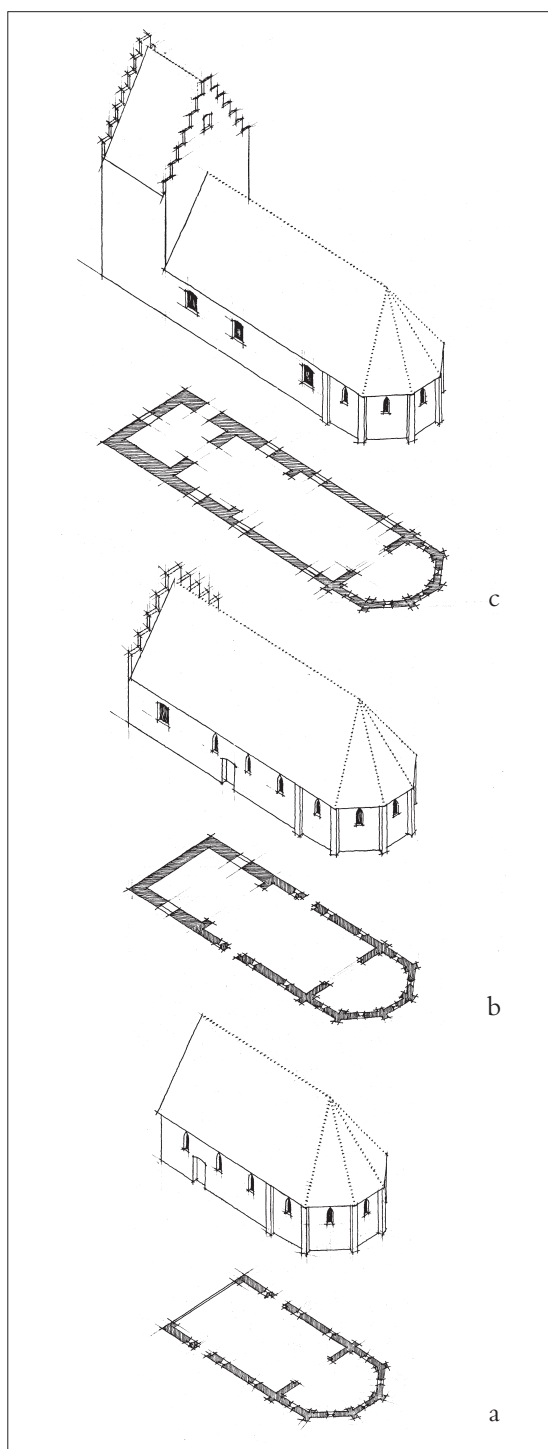

Fig. 22a-c. Rekonstruktion af kirkens byggefaser. 1:600. a. Ungotisk. b. O. 1492. c. Senmiddelalderlig. Tegnet af Ebbe Lehn Petersen o. 1962. I NM. – *Reconstruction of the church's construction phases. a. Early Gothic. b. C. 1492. c. Late medieval.*

reringen gik i gang året efter og bestod af en fuldstændig omsætning af vest- og sydmurene fra mellemstokværket og opefter samt halvdelen af nordmuren og størstedelen af østmuren; alt i normalsten lagt i krydsskifte.⁶⁴ I nord blev det store glamhul ommuret, mens fire nye, falsede og fladbuede glamhuller blev indsat i vest og to i syd; de nye huller sidder parvis to og to over hinanden (jf. fig. 1). I vestfacaden er der to ruderformede blændinger mellem glamhullerne. Gesimserne i nord og syd har en tredelt bloktandsfrise. Den vestre gavltrekanter er dekoreret med en båndblænding, hvorover er to falsede, fladbuede blændinger. Øverst er en falset, fladbuet glug med savskifte omgivet af et tvedelt, kurvehanksbuet spejl. Kamtakkernes bryn har en symmetrisk, sammenhængende dekoration med trappestik; i øverste kamtak er et kors. Den østre gavltrekanter har kun en enkelt falset og fladbuet glug og ingen dekorationer.

Ved istandsættelsen 1962 blev en ældre *†bindingsværksvæg* afdækket i arkaden mellem vestforlængelsen og tårnet, men den var for medtaget til at kunne bevares.⁶⁵ I *†væggen* var en retkantet dør.

En opfyldt *†gravkrypt* (jf. fig. 24) under koret er antagelig anlagt i 1500-tallet måske af Eggert Henriksen Sandberg og hustru til *†Vestergård* og efterfølgende benyttet af beboerne på *Vejlegård* (jf. s. 3959). Krypten var rektangulær, ca. 5×2,5 m, og ca. 1,95 m dyb. Den var muret af murenkesten og muligvis overhvalvet.⁵⁹ 1824 blev den opfyldt og tilmuret,²⁷ og 1962 var den tildækket af genanvendte, ca. 50 cm brede egeplanker (s. 3956).⁶⁶ Der havde været adgang til krypten i nord gennem en udskæring i tømmeret, antagelig fra en lem.⁴⁴ I korets syd- og nordøstlige mur findes to rektangulære *†luftkanaler* til krypten.

Eftermiddelalderlige reparationer og vedligeholdelser. 1589 var kirken lille og meget forfalden, og tårnet var ufuldkommet (jf. s. 3926).¹⁸ 1667 fik tømreren 60 mk. for at reparere tagværket med nye krydsbånd («bokshoveder») og for at sætte nye sugfjæl op. Derudover fik mureren 100 mk. for at omlægge taget med 850 tagsten. Der blev indkøbt jern til ankre, og kalk blev hentet ved Stige Strand.³²

1852 var kirken under hovedreparation.¹² 1894 var kirken 'yderst tarveligt holdt'.⁶⁷ 1905 havde

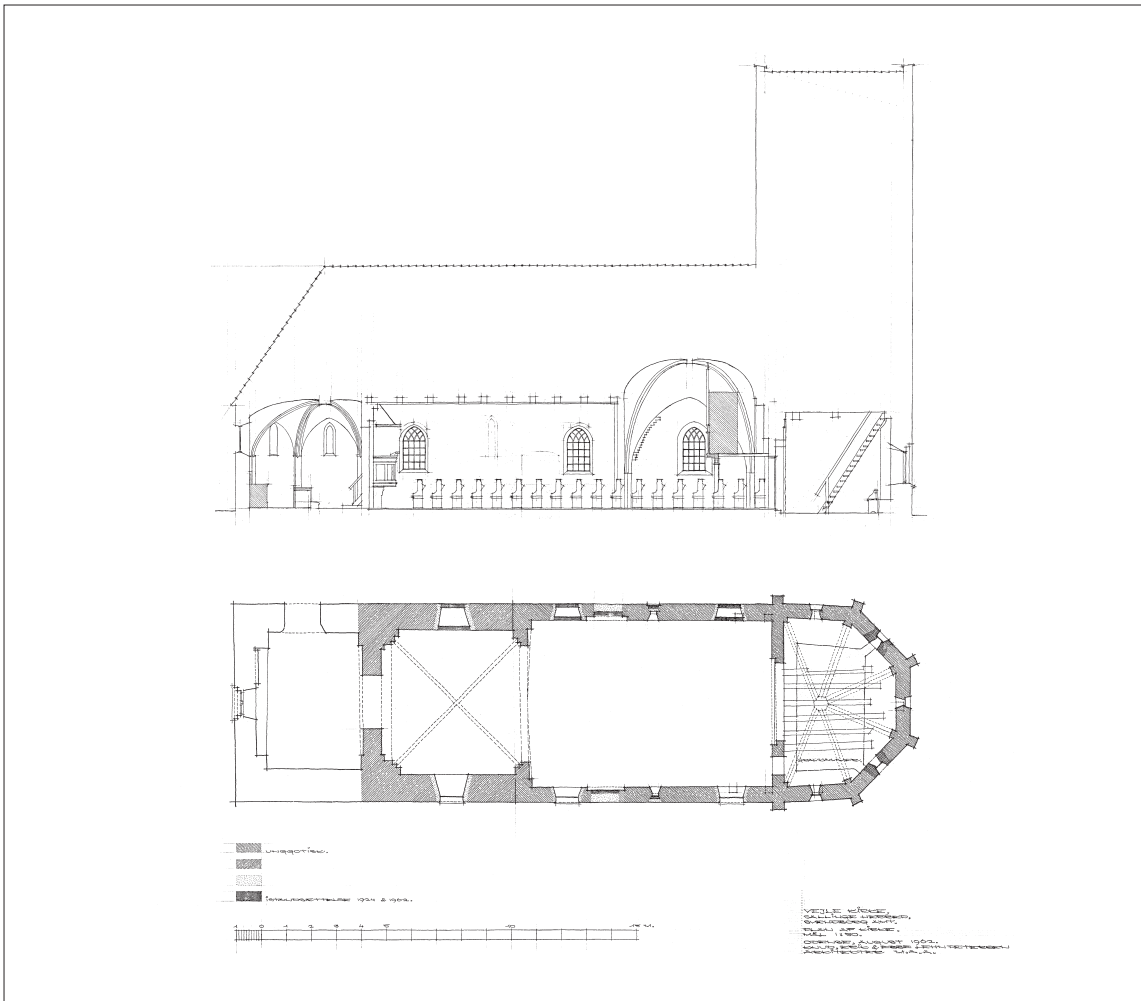

Fig. 23-24. Opmålinger. 1:300. 23. Længdesnit. Målt og tegnet af Erik og Ebbe Lehn Petersen 1959. I NM. 24. Grundplan. Målt og tegnet af Knud, Erik og Ebbe Lehn Petersen 1962. I NM. – 23. *Longitudinal section, 1959.* 24. *Ground plan, 1962.*

murene i kor og skib tendens til revnedannelse, men var ellers solide.¹²

Istandsættelse af koret 1923-24. Koret blev istandsat ved arkitekt Knud Lehn Petersen, hvor både dets indre og inventaret blev fornyet (s. 3942).⁶⁸ Vinduerne i nord, syd og øst blev genåbnet, mens de blev reetableret i syd- og nordøst i stedet for to \dagger vinduer fra 1878 (s. 3932). Alle fem blev forsynet med \dagger glasmalerier (s. 3941).³⁴

Istandsættelse 1962. Kirken gennemgik en hovedstandsættelse af bygningen og fornyelse af inventaret (s. 3942) ved arkitekterne Erik og Ebbe Lehn Petersen.⁶⁹ Ældre, oprindelige bygnings-

spor blev fremdraget ved reparation af murene, og \dagger døre, \dagger vinduer, bomhuller, nicher og bjælkehuller blev ladt synlige (jf. s. 3920 ff.). Mange steder i kirken sad pudsen på de indre murflader løs, og flere \dagger kalkmalerier blev afdækket ved dens fornyelse (s. 3941). Korets vinduesrammer og \dagger glasmalerier blev udskiftet, da koret syntes mørkt (s. 3932 og 3941), mens de nordre vinduer fra 1876 i skibet og vestforlængelsen blev tilmuret (s. 3932), og stikkene over sydvinduerne blev om-
sat. Korhvalvet, som havde kraftige revner, blev grundigt repareret. I tårnrummet blev der opsat en ny fyrretræstrappe. Kirkens gulve blev omlagt

og udskiftet (jf. ndf.), loftet og opvarmningen blev fornyet (s. 3932 og 3941), og tagværket over langhuset blev forstærket (s. 3938).

1982 blev tårnet istandsat, hvor kamtakkerne mod vest blev fornyet, da der var fare for nedstyrtning, og dets tagværk blev repareret og tagbeklædningen udskiftet (s. 3940).²³

Gulve. I koret og forreste del af skibet ligger der kvadratiske, gule teglfliser, som muligvis er fra 1886 og 1892 og omlagt 1962 (jf. fig. 37).⁷⁰ Mellem koret og skibet er en ældre egeplanke, som muligvis blev lagt samtidig med korgulvet. I skibets midtergang og tårnrummet er gule teglsten i normalformat lagt på fladen, begge sandsynligvis fra 1934, og under stolestaderne er der fyrrebrædder fra 1962.⁷¹

†*Gulve.* Ved skibets tårndør er nedlagt fire formentlig middelalderlige teglstensfliser, som blev fundet i 1962 ved omlægningen af gulvet; de er rødbrændte og kvadratiske (ca. 22×22×3 cm).⁷² Niels Hansen Smidt til Vejlegård betalte 1671 for et nyt altergulv af nye hollandske sten, sandsynligvis mobber.³³ I 1820'erne blev det ujævne gulv omlagt og rådne brædder under stolene fornyet.²⁷ 1862 var der 'almindelige gulvsten' i kirken.²⁸ 1892 blev der lagt mursten under stolene.⁷³ 1905 blev bræddegulvene i de øverste stole fornyet, mens stengulvet i den vestlige ende af skibet 'i det gamle tårn', formentlig vestforlængelsen (jf. s. 3923), blev omlagt; gulvet i tårnrummet omtales som 'styggt'.⁷⁴ 1917 og 1920 blev der lagt nye bræddegulve under stolene.²⁸ Disse blev 1934 erstattet med et brunt Norgelithgulv, dvs. et asbestholdigt, syntetisk trægulv, som blev fjernet 1962.⁷⁵

Døre. Hovedindgangen i tårnets nordmur må være ombygget og udvidet gentagne gange, senest 1986 hvor dens vanger blev ommuret. Her blev der observeret, at de også tidligere havde været ommuret.³⁴ Døråbningen er uregelmæssigt rundbuet udvendig og fladbuet indvendig med afhuggede, smigede vanger. En dør omtales tidligst her 1589,¹⁸ og det er muligt, at den er brudt efter reformationen, hvor også tilmuringen af skibets døre kan være sket.

Vinduer. I skibet og vestforlængelsen har vinduerne spidsbuede støbejernsrammer fra 1876 (jf. ndf.), mens fire ud ad fem spidsbuede vinduer

i koret har blyindfattede, højrektangulære ruder fra 1962. Det sidste og østlige har et glasmaleri fra samme år (s. 3941).⁷⁶ I det kurvehanksbuede og faldede vindue i tårnets vestmur er der en nyere, retkantet og hvidmalet træramme. Vinduet er omsat i normalsten i facaden, smiget og fladbuet i bagmuren, og må være ombygget flere gange. Et vindue har sandsynligvis været der i hvert fald siden 1665, hvor det skulle have en ny rude.¹⁹ 1859 var tårnrummet, betegnet våbenhuset, for mørkt, og vinduet kan være ombygget herefter.¹²

†*Vinduer.* Formentlig i renæssancen fik kirken kurvehanksbuede vinduer i det forlængede skib, og deres stik findes endnu over de nuværende og de tilmurede vinduer fra slutningen af 1800-tallet (jf. ndf.).⁴⁴ De sad i omtrent samme højde som de oprindelige, unggotiske vinduer, som formentlig blev tilmuret; rammerne var ca. 100×50 cm. To mindre, men lignende vinduer skulle angiveligt have været i korets skråvægge.⁷⁷ I 1820'erne ønskedes kirkens vinduer udskiftet, da de var af forskellig størrelse.²⁷ 1854 blev et nordvindue fornyet, og endnu et ønskedes udskiftet.¹² Året efter nævnes, at korets vindue i østmuren var en blanding.⁵⁹ 1862 omtales, at kirken var lys, fordi den havde fire fag vinduer på både den nordre og søndre side.⁷⁸ 1875 omtales kirken dog som mørk, fordi tre vinduer på kirkens søndre side var faldefærdige. De skulle erstattes af nye, ensartede støbejernsvinduer, som skulle være 16 tommer højere end de ældre, og med rundbuede rammer med små skråformede ruder.⁷³ Året efter anskaffede kirkeejeren seks spidsbuede støbejernsvinduer (jf. ovf.), som blev indsat henholdsvis fire i skibet og to i vestforlængelsen; de tre i nordsiden blev tilmuret 1962, da kirken var for lys.²⁸ 1878 blev to lignende vinduer indsat i korets skrå mure i stedet for ældre trærammer; de var ca. 120 cm brede, jf. revner i murene.⁷⁹ Ved genåbningen og reetableringen af korets fem vinduer 1923-24 blev der indsat blysprosser med tåglasmaikker (s. 3941).⁴⁶

Lofter. Skibets loft fra 1962 er af ludbehandlede fyrreplanker, mens det gråmalede loft med synlige bjælker i tårnrummet er fra 1868 og formentlig farvesat 1962.⁷⁶ †*Lofter.* 1589 var loftet i skibet af eg.¹⁸ 1665 var det rådnet mange steder på grund

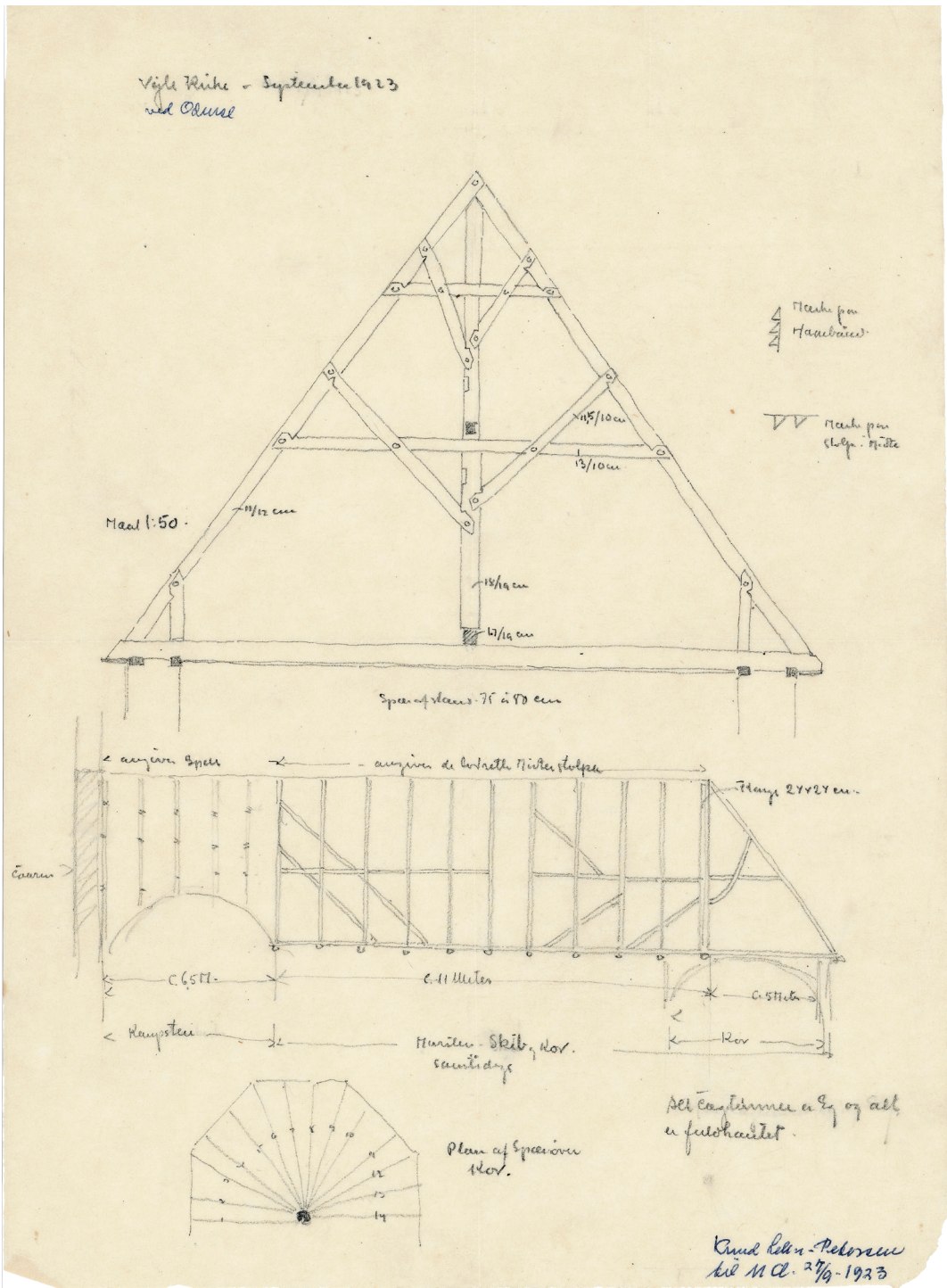

Fig. 25a-c. Opmåling af langhusets tagværk. a. Tværsnit. 1:150. b. Længdesnit. c. Plan. Målt og tegnet af Knud Lehn Petersen 1923. I NM. — Scale drawing of the roofing of the nave church. a. Cross-section. b. Longitudinal section. c. Plan.

Fig. 26-27. Langhusets sengotiske tagværk fra 1440'erne (s. 3938). 26. Set mod nordøst. 27. Øverste del set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The Late Gothic roofing from the 1440th of the nave church. 26. Looking north east. 27. The topmost part looking east.*

af det utætte tag (s. 3940).²⁶ Da kirken kun havde få indkomster, bekostede Niels Hansen Smidt til Vejlegård 1671 opsætningen af et nyt loft.³³ 1827 var loftet i skibet for nylig oplagt, formentlig et bræddeloft,²⁷ og året efter skulle tårnets loft have nye brædder.²⁷ 1855 var loftet lige blevet ‘underfo-

ret og kalket’, altså pudset på rørvæv.⁵⁹ 1870 skulle både loftet i kirken og tårnrummets nye loft males i ‘en passende farve’.⁶⁴ 1878 trængte skibets loft til at blive gipset,²⁸ og frem til 1962 var loftet gipset på rørvæv. 1898 ønskedes loftet i tårnrummet malet med egefarve.²⁸

Fig. 28. Tommersamlinger og -mærker på 7. kongestolpe og skråstivere fra vest i langhuset tagværk (s. 3938). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Timber joints and carpenter's marks on the 7th kingpost and struts from the western end of the roofing of the nave church.

Fig. 29. Korets sengotiske tagværk set mod sydvest (s. 3938). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The Late Gothic roofing of the chancel looking south west.*

Fig. 30. Tømmermærker på koret's kongestolpe set mod øst (s. 3938). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Carpenter's marks on the kingpost of the chancel looking east.*

Tagværker. Det oprindelige langhus har et sen-gotisk tagværk, som er dendrokronologisk dateret til 1440'erne (s. 3939), og det må være en udskiftning af kirkens oprindelige unggotiske \ddagger tagværk.⁸⁰ Et tagværk blev istandsat 1667 (jf. s. 3930), men over hvilket af bygningsafsnittene er usikkert. Tagværkets konstruktion med kongestolper er meget usædvanlig (fig. 26–27), og selv om dragerstole er almindelige, er den nærmeste parallel på Fyn Vissenbjerg Kirke, hvor den blev opsat o. 1490–95 (*DK Odense* 3380). Den tætteste parallel til Vejles tagværk er formentlig Nørre Ørslev Kirke på Falster, hvor hvert andet spærfag har en kongestolpe (*DK Maribo* 1426).

Tagværket, som er af eg med enkelte udskiftninger af fyr, står på to remme på murkronerne, hvorpå hviler spærsko over det polygonale kor og bindbjælker over skibet; alle spær har spærstivere.

En kraftig drager, som er sammensat af to stykker tømmer med en skrå bladning, løber i hele bygningsens længde oven på bindbjælkerne fra koret's østmur til skibets vestgavl (jf. fig. 26). Over koret står en manglekantet, kraftig kongestolpe og 13 spær, som mødes i kip (fig. 29). Spærerne og kongen bindes sammen af buede skråstivere og hanebånd (fig. 29). Kongestolpen indgår i det østligste fag af de nord-sydvendte spærfag (jf. ndf.), som står på en bindbjælke, og dette fag bindes sammen af to hanebånd, to korte skråstivere og et sæt lange skråstivere fra kongen til bjælken. Ud over dette spærfag er der 10 fag over skibet, og de består af to spær, en tyndere kongestolpe, to hanebånd og fire parvise skråstivere (fig. 25a). I skibets længderetning er kongestolperne bundet sammen af løsholter og skrånåb. Spærerne støttes af stormlægter. Konstruktionens samlinger er primært hagebladninger med nagler (fig. 28), mens spærstiverne er tappet i spærerne og bindbjælkerne.

Tagværket har oprindelige *tømmernumre* i forskellige systemer. Koret's spær er nummereret fra øst mod vest med trekantstik med kryds i nord og trekanter med streger i syd begyndende ved de østre hjørner; spæret ud for kirkens længdeakse har intet nummer. Spærfagene over resten af langhuset har tømmermærker i tre systemer fra vest mod øst. 1. system er spærfag nr. 1–3, 2. sy-

Fig. 31. Tømmermærke på 6. hanebånd fra vest i skibets sydside (s. 3938). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Carpenter's mark on the 6th tie beam from the west in the south side of the nave.*

Fig. 32. Vestforlængelsens senmiddelalderlige tagværk og hvælv set mod vest (s. 3939). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The Late Medieval roofing of the western extension and vault looking west.*

stem er nr. 4–6, og 3. system er nr. 7–11 (inkl. korets kraftige kongestolpe). De består af trekantstik med forskellige streghkombinationer (almindelige fortløbende streger, kryds-, V- og N-formede (fig. 28, 30–31 og 69). Langhusets tagværk afsluttes udvendig af en *sugfjæl*. 1923 omtales tagkonstruktionen som ‘ualmindeligt smukt afbundet’ og vel vedligeholdt. Bjælkelaget var dog dårligt og meget ormeædt.⁴⁶ Tagværket er stabiliseret med jernbånd ad flere omgange. Ved istandsættelsen 1962 blev det forstærket, da et par af spærerne var brækket, og flere var gledet ud af bjælkernes taphuller på grund af forkert tryk.⁸¹ 1994 blev konstruktionen repareret samt stabiliseret med nye metalbånd mellem spærerne og kongestolperne.³⁴ Herudover findes der et ældre sæt jernbånd.⁸²

Vestforlængelsens tagværk er højst sandsynligt det oprindelige og dendrokronologisk dateret til

o. 1492 (jf. ndf.). Det er af eg med flere nyere udskiftninger og forstærkninger i fyr.⁸³ Det består af fem spærfag med spærstivere og -sko og to hanebånd i hvert fag (fig. 32). I nord findes en stormlægte af en udsavet planke. Tømmeret er samlet med hagebladninger (fig. 70) og er nummereret fra vest mod øst med bomærkelignende tegn i syd og fortløbende streger i nord; begge typer løber over samlingerne (fig. 70).

Tårnets tagværk er fra 1868 (jf. s. 3929) og består af fem spærfag af fyrretræ med to hanebånd og to stormlægter i hver side. På hanebåndene hviler to ankerbjælker fastgjort i hver gav. To af spærfagene er støttet af skræstivere. I nordsiden er konstruktionen nummereret med streger.

Dendrokronologiske undersøgelser. Fra korets, skibets og vestforlængelsens tagværker er der 2022 udtaget henholdsvis tre, tolv og tre boreprøver af

egetømmeret.⁸⁴ Fra koret kunne to af prøverne dateres til et fældningstidspunkt o. 1441, og fra skibet kunne ti prøver dateres til o. 1444 (jf. ovf.); langhusets tagværk, som er en fase, må være opsat i 1440'erne. Fra vestforlængelsen kunne alle tre prøver dateres til et fældningstidspunkt o. 1492 (jf. ovf.).

Klokkestolen, opsat 1868, er tømret af fyr og genanvendt eg med spor af ældre bladninger. Den består af tre stolpepar, hvorpå der hviler to bjælker. Det midterste stolpepar, hvorimellem klokken hænger (s. 3958), støttes af skråstivere. Der er spor efter et ældre \dagger klokkeophæng i bjælkerne ved det store glamhul mod nord (s. 3929), formentlig fra ophængningen 1868. 1926/27 blev klokken flyttet ind midt i tårnet, men der ind-

kom klager, da den var svær at høre på marken. Derfor skulle den være flyttet til en placering halvejs mellem de to ophængningssteder, muligvis den nuværende.⁸⁵

\dagger *Klokkestole*. 1589 hang \dagger klokken i 'vinduet i tårnet', sandsynligvis i det store glamhul i nord (jf. fig. 64).¹⁶ 1792 hang \dagger klokken 'uden i tårnet ved den nordre side', formentlig stadig i glamhullet, men den nye klokke blev ophængt inde i (\dagger)tårnet (s. 3958).⁸⁶

Tagbeklædning. Alle tagflader er beklædt med røde vingetegl; tårnets er fra 1982 og langhusets fra 1994.³⁵

\dagger *Tagbeklædning*. 1589 havde kirken tegtag.¹⁸ 1621 havde kirken 400 vingetagsten på lager.¹⁴ 1665 var tagbeklædningen 'meget åben', så me-

Fig. 33. Koret set fra sydøst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The chancel seen from the south east.*

nigheden kun kunne stå i tørvejrfå steder i kirken, når det regnede.²⁶ To år senere blev en del af beklædningen fornyet med 850 tagsten (jf. s. 3930).³² 1801 og 1862 nævnes, at kirken var teglhængt.⁸⁷ 1864 fik kirken nyt tegltag på nordsiden.⁷⁴

Farveholdning. Kirkens facader er hvidkalkede med sorttjæret sokkelmarkering, og bagmurene er ligeledes hvidkalkede. I senmiddelalderen var kirkens vægge også kalkede på en berapning, hvorpå fandtes (†)kalkmalerier (jf. ndf.).⁸⁸

Opvarmning. Kirkens radiatorer er fra 1962. I det vestligste rum i kapelbygningen er anbragt et *oliefy*r fra 1979 (s. 3918).³⁴

†*Opvarmning.* 1881 blev der opstillet en *kakkelovn* i kirken.⁷³ Den stod i skibets nordøsthjørne med skorsten samme sted (jf. fig. 72). 1905 ønskedes den ændret til en kappeovn,¹² men muligvis blev den først udskiftet 1915, hvor den var ‘ganske kassabel’. En tilfredsstillende *varmluftskalorifer* blev opsat året efter i skibets nordøsthjørne (jf. fig. 73).⁸⁹ Kirken fik sit første *oliefy*r og centralvarme ved hoveddistandsættelsen 1962.³⁴

Elektricitet/belysning. Kirken fik indlagt elektrisk lys 1915.⁹⁰

Fortov. Omkring kirken ligger en pikstensrende fra 1994.³⁴ †*Fortov.* 1880 skulle fortovet mod syd oprenses og have et bedre fald fra muren.²⁸ 1889 skulle kirken forsynes med et nyt fortov med behørigt fald.⁷³ 1931 skulle fortovet sættes med cement, hvilket blev udbedret 1942–43.²⁵

Glasmalerier. I korets spidsbuede østvindue er der 1962 indsat et glasmaleri af tegner og maler Gustav Hjortlund (fig. 34).⁷⁶ Maleriet, ca. 124×26 cm, er udført i hvide, gule, blå, røde og orange farver og forestiller sandsynligvis et stiliseret kornaks omgivet af blå himmel.

†*Glasmalerier.* 1923–24 blev der indsat spidsbuede glasmalerier i korets fem vinduer. Deres farveholdning kendes ikke, men de omtales som ‘mørke’.⁷⁶ De bestod af en smal ramme, inden for hvilken var et symmetrisk mønster af forskellige bånd, som dannede krydsende cirkler.⁹¹ 1962, hvor de blev nedtaget, omtales, at de gav koret ‘et dystert præg’.³⁴ Året efter blev de solgt for 10 kr. per rude.¹³

†*Kalkmalerier.* Ved istandsættelsen 1962 blev der fundet ti indvielseskors i kirken, henholdsvis

Fig. 34. Korets østvindue med glasmaleri af Gustav Hjortlund 1962 (s. 3941). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *The east window of the chancel with stained glass panes by Gustav Hjortlund 1962.*

tre i koret, to på triumfmurens vestside og fem i det øvrige skib; de var af forskellig bevaringsgrad og blev overkalket.⁹² Skibets kors var udpræget sengotiske og har formentlig lignet korsene i Alsted Kirke (s. 3875).⁸⁸ I dag kan deres indridsede, koncentriske cirkelslag ses (diameter 31–32 cm). 1988 ønskedes to kors på sydvæggen opmalt, hvilket nævnes igen 1996 og 2001, men det blev ikke realiseret.³⁰ †*Kalkmalerier(?)*. Muligvis blev der 1962 fundet ældre indvielseskors under de ovennævnte, hvor løs puds måtte bankes af. De skulle være i mørk farve og malet direkte på murstenene.⁹³

Fig. 35. Indre set mod øst, o. 1920. I NM. – Interior looking east, c. 1920.

INVENTAR

Oversigt. Den ældste inventargenstand er den romanske døbefont, som samtidig er det eneste bevarede inventar, der med sikkerhed kan henføres til middelalderen.⁹⁴ Dåbsfadet er udført i Nürnberg i 1500-tallet og foræret til kirken 1671 af Niels Hansen Smidt til Vejlegård og hustru Else Pedersdatter. Alterstagerne er fra o. 1550.

Fra 1600-1700-tallet er bevaret den fornemme alterkalk, der formentlig er et tysk eller nederlandsk arbejde fra o. 1625-50. Den blev skænket til kirken 1671 af Niels Hansen Smidt og Else Pedersdatter. En lysekrone, som antagelig kan dateres til o. 1650-1750, blev erhvervet til kirken fra herregården Løgismose 1923, og klokken er støbt 1792 af H. C. Gamst, København, af en ældre \dagger klokke. Omstøbningen blev bekostet af Michael Fabritius von Tengnagel til Vejlegård.

Knæleskamlen er fra o. 1800, og en \dagger alterskranke, der henligger på loftet, kan være fra samme periode. Tre stolestader og en stolegavl fra 1825 er opstillet bagest i de nuværende stolerækker. Den cylinderformede prædikestol er antagelig fra o. 1850. Det samme gælder en kirkestævnetavle, der henligger på loftet, og den ældste dåbskande, der sandsynligvis er udført af Niels Frederik Ebbesen Sørensen, Odense. Et \dagger

altermaleri med motiv af Kristus på korset, malet 1852 af Christian Antoni Zehngraf, Rønninge, hænger nu i ligkapellet. Pengeblokken er fra 1870, og alterdisken er udført omtrent samtidig af Laurids Grønlund, Odense.

En messehagel og tre salmenummertavler er tilkommet o. 1900. Alterbordet og en \dagger alterprydelse i middelalderstil, som opbevares på loftet, er udført 1924 efter tegning af arkitekt Knud Lehn Petersen. Syvstagen tilkom o. 1930, og orgelpulpituret er bygget 1934 efter tegning af arkitekt Ejnar Mindedal Rasmussen. To små lysekroner og et antal lampetter, alle barokkopier, er ophængt 1934/1955. Kirkens anden dåbskande er udført 1938 af Jean Surel, Odense, og skænket til kirken af en privat. Præstestolen og de løse stole er fra o. 1950; sidstnævnte er suppleret 1981.

Fra 1962 stammer alterprydelsen, alterskranken, stolestaderne, et skab i koret og dørføjene, der alt sammen er udført efter tegning af arkitekterne Ebbe og Erik Lehn Petersen. Kirkeskibet »Hvalfisken« er bygget af fhv. museumsbestyrer D.A. Jensen, Glud, og skænket af købmand Alfred Pedersen, Odense, i 1963. Oblatæskan og alterkanden er udført af Hans Bunde hos Cohrs Sølvvarefabrik, Fredericia, i 1964, og samme år anskaffedes to messehagler. Orglet er bygget 1966 af Marcussen & Søn, Aabenraa, med facade af Ebbe Lehn Petersen. Kortæppet er vævet 1992 af Eva Pørskov Hansen, Broby.

Fig. 36. Indre set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Interior looking east.

Farvesætning. Inventaret er farvesat 1962 af kirkemaler Ingolf Røjnbæk i bl.a. violet, rødbrun og blågrøn, angiveligt inspireret af Gustav Hjortlunds mosaikrude (s. 3941).⁹⁵ Om *ældre farvesætninger* vides kun lidt. 1880 blev prædikestolen og stoleværket malet med lys og mørk egefarve.²⁸ 1917 blev stolestaderne malet med grågrøn farve,⁹⁶ og 1934/35 blev inventaret malet med mørk, formentlig brun farve.⁹⁷

Ændringer og istandsættelser. Oplysningerne om kirkens indretning før o. 1800 er yderst sparsomme. Den senmiddelalderlige altertavle, hvis reliefudsmykning omfattede gengivelser af Gudfader med den døde Kristus (Nådestol) og Maria med barnet, stod efter alt at dømme på alterbordet til hen mod 1850. Den romanske døbefont stod i skibet, oprindeligt dog længere mod vest end det er tilfældet i dag. En muret prædikestol i skibets sydøsthjørne, som sandsynligvis tilkom kort efter reformationen, blev formentlig i 1600-tallet erstattet af en prædikestol i billedskærerarbejde. Alteret var flankeret af præste- og degnestole af uvis alder. 1825 blev stolestaderne fornyet, og o. 1850 blev prædikestolen erstattet af den nuværende. 1852 opsattes en ny alterudsmykning i form af et maleri, og i slutningen af århundredet blev præstestolen gjort mindre og degnestolen forsvandt. 1924 blev koret nyindrettet med alterparti og -skranke, tegnet af Knud Lehn Petersen (fig. 40),⁹⁶ og 1934 opførtes orgelpulpituret til kirkens første torgel.

1962 blev kirken hoveddistandsat ved Ebbe Lehn Petersen, hvilket for inventarets vedkommende indebar ny alterudsmykning, alterskranke, stolestader og dørfloje.

Alterbordet (jf. fig. 37), 1924,⁹⁰ tegnet af Knud Lehn Petersen (jf. fig. 40), er en kasse af træ, 172×77 cm, 101 cm høj, med højrekanterede foldeværksfyldinger på front og sider under en hulkeprofileret gesims. Rammeverket er violet med sølvfarvede profiler, og fyldingerne og alterbordspladen er sort.

†*Alterbord*, uvis datering. 1887 var bordet skævt og skulle rettes op.²⁸ Det blev nedtaget 1924.

†*Alterklæder.* 1) Omtalt 1665, kort efter at det var skænket til kirken sammen med en †*alterdug*.²⁶ 2) Omtalt 1912, af plys.⁹⁸

Alterdug, nyere, af hvidt bomuld med kniølet bort med skiftevis kors og træer (jf. fig. 37). Oven på dugen ligger en plade af glas.

†*Alterdug*, 1962, tegnet af Gustav Hjortlund, med aks og druer.⁹⁹

Knæleskammel (fig. 38), o. 1800, med svejftet sarg og ben med buindsnit. Skamlen er gråmalet og

Fig. 37. Korets indre set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Chancel interior looking east.*

har nyere betræk af blå uld; den var tidligere be-
trukket med plys.

Kortæppe (jf. fig. 37-38), 1992, udført af Eva
Pørskov Hansen, Broby, med motiv af Peters fi-
skefangst (Luk. 5,1-11).¹⁰⁰ Blågrønt med rødgule
fisk, der svømmer mod et sort og gråt net.

†*Kortæpper*. 1) 1929/30, udført af Margrethe
Nielsen, Vejle Mark.¹³ 2) 1976, udført af pensio-
nister i sognet.¹³

Alterprydelsen (jf. fig. 37), 1962, tegnet af Ebbe
Lehn Petersen,⁸¹ er et hammerkors af gråmalet
jern, 40×40 cm, som er ophængt på østvæggen.
Som alterprydelse tjener desuden glasmaleriet i
korets østvindue (s. 3941)(jf. Allested s. 3880).

(†)*Alterprydelser*. 1) (Fig. 39), 1852, et *altermaleri*
med motiv af *Kristus på korset*, udført af Christian
Antoni Zehngraf, Rønninge.¹⁰¹ Olie på lærred,
162×125 cm (lysmål 141×104 cm), indsat i en
samtidig, karnisprofileret og forgyldt ramme. Ma-
leriet er signeret i nederste højre hjørne med lys
antikva: »CA Zehngraf Rønninge 1852«. Kristus
hænger i strakte, næsten lodrette arme. Hænder-
ne er krummet om naglerne, og hovedet med

Fig. 38. Knæleskammel, o. 1800 (s. 3943). Foto Arnold
Mikkelsen 2023. – *Kneeler, c. 1800.*

Fig. 39. Kristus på korset. (†)Alterprydelse nr. 1, malet af Christian Antoni Zehngraf 1852 (s. 3944). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Christ on the Cross*. (†)Altar decoration no. 1, painted by Christian Antoni Zehngraf 1852.

lysglorie er faldet mod højre skulder. Øjnene er lukkede og munden let åben. Underkroppen er drejet mod venstre, det smalle lændeklæde har snip ved højre hofte, og højre fod er lagt over venstre. Foroven på den lodrette korsarm er fastgjort et ark med indskrift med mørke versaler: »Iesvs Nazarenvs Rex Ivdecrvm« (Jesus fra Nazaret, jødernes konge). Baggrunden er mørk.

Oprindeligt var den karnisprofilerede ramme på alle sider kantet af en glat, udsavet plade af

brædder, der forneden dannede et postament, foroven et halvrundt gavlstykke og ved de lodrette sider 'vinger' (jf. fig. 71-72). Pladen havde malet udsmykning i form af pilastre langs maleriet og oprullede ornamenten på 'vingerne'. I gavlfeltet var en strålekrans med Guds øje i en trekant, og på postamentet en indskrift: »Saa haver Gud elsket Verden, at han har hengivet sin Søn den enbaarne, at hver den, som tror paa ham, skal ikke fortabes, men have det evige Liv (Joh. 3,16)«. ¹⁰²

Efter syn 1894 skulle der fremlægges tegning til en ny alterramme og skitse til et nyt alterbillede, men kirkeejeren lod i stedet alterrammen male og billedet færdigere (jf. Allested s. 3881).¹⁰³ Efter en besigtigelse ved kongelig bygningsinspektør J.Vilh. Petersen 1898¹⁰⁴ blev der fremlagt en tegning, men sagen endte med at blive henlagt.²⁸ 1905 påpegedes, at både alterrammen og

maleriet var yderst tarvelige,¹² og det blev nedtaget 1919 (jf. ndf.) og ophængt på skibets syd-væg,¹⁰⁵ hvorfra det siden er flyttet til ligkapellet (s. 3918).¹⁰⁶ 1986 blev der udarbejdet forslag til en restaurering, som dog ikke er realiseret.¹⁰⁶

*2) *Gravlæggelsen*, 1600-tallet, ukendt maler, en kopi efter den italienske maler Caravaggio. Olie på lærred, 159,5×106,8 cm, indsat i en mørk-

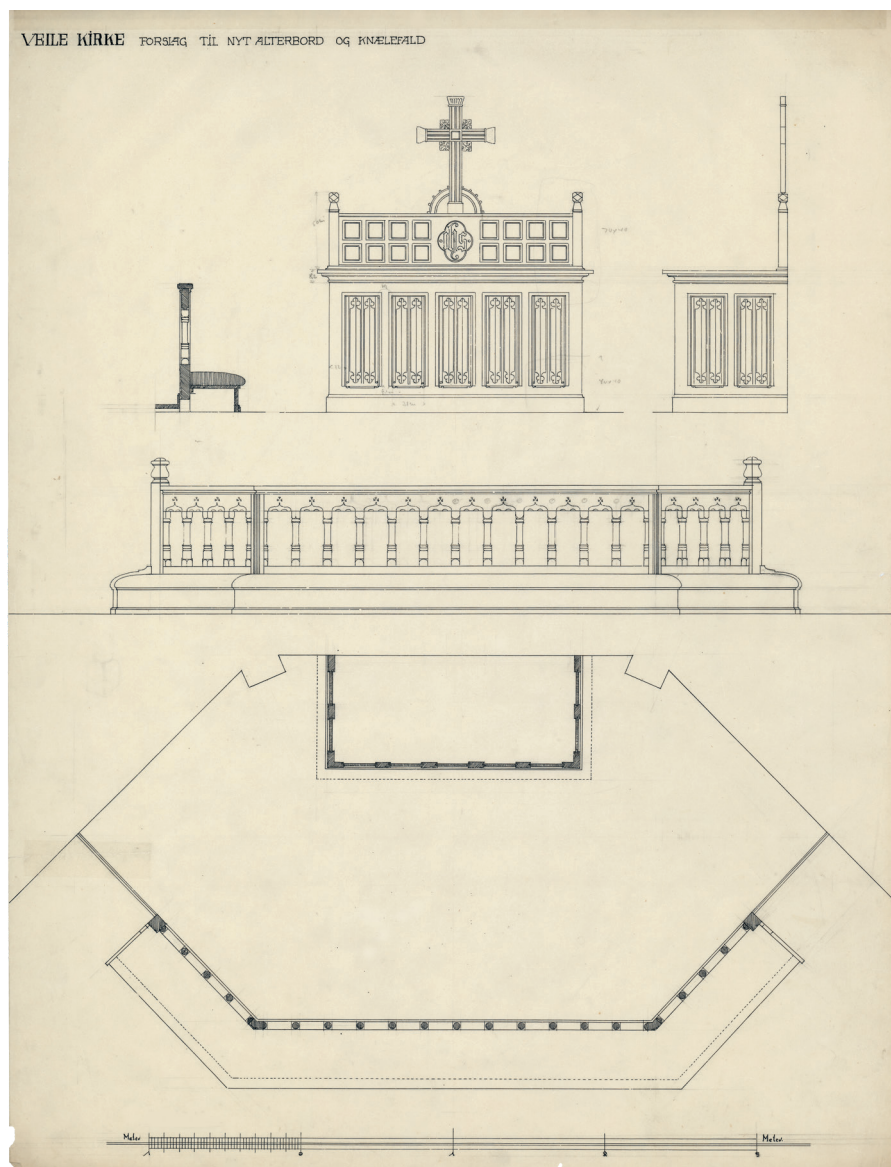

Fig. 40. Forslag til nyindretning af koret 1924 med alterbord, (†)alterudsmykning nr. 3 og †alterskranke (s. 3943, 3947 og 3951). 1:50. Tegnet af Knud Lehn Petersen. I NM. – *Proposal for refurnishing of the chancel, 1924, with Communion table, (†)altar decoration no. 3 and †altar rail.*

Fig. 41. (†)Alterprydelser nr. 3, 1924, efter tegning af Knud Lehn Petersen (s. 3947). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – (†)Altar decoration no. 3, 1924, designed by Knud Lehn Petersen.

malet profilramme med marmoreret inderliste.¹⁰⁷ Maleriet blev udlånt fra Statens Museum for Kunst 1919 og opsat på alterbordet på et lavt postament (jf. fig. 35); 1924 blev det ophængt på nordvæggen i skibets vestligste fag.¹⁰⁸ Det er hjemtaget til Statens Museum for Kunst 2022 (inv.nr. KMSp95).¹⁰⁹

3) (Fig. 40-41 og 73), 1924, tegnet af Knud Lehn Petersen, i sammensat middelalderstil, bestående af et retabel kronet af et kors. Af fyrretræ, 116×170 cm. Retablet har to rækker kvadratiske, profilerede fyldingsfelter omkring et firpasformet midterfelt med frakturindskrift »ihs« og afsluttes i hver side af en mægler med facetteret knop. Korset, der rejser sig fra en strålekrans, er profileret med firpasformede korsender. I korsskæringen er en medaljon med en stjerne, og bag den udgår korsblomster i gennembrudt arbejde. Retablet og korset er malet med mørk egetræsfarve med mørkeblå, mørkerøde og forgyldte detaljer. Det blev nedtaget fra alteret 1962 og henstår på loftet.

†*Altertavle*, sandsynligvis en senmiddelalderlig fløjaltertavle med relieffer. Tavlen kendes kun fra to omtaler. Dels biskop Jacob Madsens notater fra hans visitats i kirken 1589: »Tafflen: gamle Gud holder den korsfæstede, met andre Billeder hos«. ¹¹⁰ Dels biskop C. T. Engelstoft, der besøgte kirken 1855: »Af en gammel Altertavle findes store Figurer, en bærer legende Jesusbarnet og andre bære Bøger og Capsel (lignende Frue Kirkes Altertavle)«. Figurerne fremstod med spor af forgyldning og var ifølge Engelstoft 'godt arbejde'.⁵⁹

At dømme ud fra de få overleverede oplysninger om altertavlen synes der at have været tale om en skabsaltertavle med relieffremstilling af *Nåde-stolen*, dvs. Gudfader, der holder et krucifiks foran sig, placeret centralt i midtskabet. Motivet var formentlig flankeret af relieffer af *Maria med barnet* på den ene side og en uidentificeret figur på den anden, og yderligere figurer kan have været anbragt i fløjene. Figurerne, der bar bøger og en form for beholder (»Capsel«), har antagelig været apostle

Fig. 42. Alterkalk, o. 1625-50, skænket 1671 af borgmester Niels Hansen Smidt til Vejlegård og Else Pedersdatter (s. 3949). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Altar chalice, c. 1625-50, donated in 1671 by Mayor Niels Hansen Smidt of Vejlegård and Else Pedersdatter.*

og helgener. Lignende kompositioner kendes fra adskillige, bevarede altertavler, sammenlign f.eks. med de senmiddelalderlige altertavler i Skrydstrup, hvor Gudfader med krucifikset flankeres af Maria med barnet og Maria Magdalene med salvekrukken (Engelstofts 'kapsel?') (*DK Sjyll* 676) eller Ødsted, hvor Gudfader og Maria ledsages af bispehelgenen Skt. Nikolaj (*DK Vejle* s. 3390).¹¹¹

De bevarede figurer mindede Engelstoft om altertavlen i Vor Frue Kirke i Odense, dvs. Claus Bergs altertavle fra o. 1515-23, som i 1806 erhvervedes til kirken fra den nedrivningsdømte †Grå-

brødre Klosterkirke. Her stod den på alteret frem til 1885, hvor den blev overflyttet til sin nuværende plads i Skt. Knuds Kirke (*DK Odense* 459-538, særligt s. 481 (det legende barn); endvidere *DK Odense* 1088). Det vides dog ikke, om det var motivet eller den håndværksmæssige udførelse af figurerne, der gav anledning til sammenligningen, og man kan ikke på den baggrund drage nogen konklusion om tavlens ophavsmand eller udformning.

1831 skulle 'alterstykket' reparereres; måske den senmiddelalderlige altertavle.²⁷ Den må være nedtaget fra alteret senest 1852, da (†)altertavle nr. 1

blev opsat (jf. ovf.). Ved Engelstofts besøg i kirken 1855 var nogle store, løse figurer bevaret, men deres nærmere placering oplyses ikke, og deres videre skæbne er uvis.⁵⁹ Fire mindre figurer, som ifølge samme var opsat på \dagger præste- og degnestolene, kunne måske stamme herfra (jf. s. 3955).

Alterkalk (fig. 42), o. 1625–50, formentlig et tysk eller nederlandsk arbejde,¹¹² skænket 1671 af Niels Hansen Smidt og Else Pedersdatter sammen med en \dagger disk (ndf.), en \dagger messehagel (s. 3951 og et dåbsfad (s. 3952).¹¹³

Den 23 cm høje kalk er et særdeles rigt udsmykket, drevet og graveret arbejde. Foden er cirkulær og hviler på en fodplade i to afsæt hvorpå utydeligt mester- og bymærke, det ene muligvis med tre træer eller tårne. Selve foden er prydet af fire drevne bruskværkskartoucher hvori fremstillinger af putti, der hver især holder marterredskaber, henholdsvis marterpæl, stang med eddikesvamp samt spyd, stige og kors (*arma Christi*) (fig. 43). Småenglene er vist siddende eller knælende på en klippe eller et græsklædt jordsmon og med byprospekter af forskellig udformning i baggrunden som en henvisning til Jerusalem. Fladen mellem kartoucherne er prikskraveret ligesom de cylinderformede skaftled, der er indfattet i akantusmanchetter med ribbede

Fig. 44. Englehoved på støbt ornamentkrans. Detalje af alterkalk (s. 3950). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Angel's head* •••. *Detail of the altar chalice.*

Fig. 43. Putti med stige og kors. Detalje af alterkalkens fod (s. 3949). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Putti with ladder and cross. Detail of the foot of the altar chalice.*

Fig. 45. Disk, o. 1870, udført af Laurids Grønlund, Odense (s. 3950). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Paten*, c. 1870, made by Laurids Grønlund, Odense.

blade. Knoppen, ligeledes med prikket bund, har drevne rulleværkskartoucher med cabochonbosses. Det glatte bæger hviler i en støbt ornamentkrans i gennembrudt drevet og graveret arbejde bestående af tre ovale bladværksmedaljoner med brystbilleder af Kristus, Maria og Johannes hvorimellem englehoveder med diadem og udbredte, fligede vinger (fig. 44). *Kristus*, vist som *Salvator Mundi* (jf. fig. 42), er i profil med stråleglorie, langt lokket hår og skæg. Han holder rigsæblet i venstre hånd, mens højre er løftet i en velsignende gestus. Th. for Kristus ses *Maria* (fig. 44), en face mod venstre, med riflet glorieskive, hovedlin over det lange, udslåede hår og hænderne samlet i bøn. Hendes dragt har bred, svejftet krave og vide ærmer. Tv. for Kristus ses *Johannes* (fig. 44), i profil med lille, glat glorieskive, langt lokket hår og folderig dragt med bred krave. Samtlige motiver er uden tvivl udført efter grafiske forlæg, som dog ikke er identificeret.

Kalken er som nævnt ovenfor formentlig et tysk eller nederlandsk arbejde udført i anden fjerdedel af 1600-tallet, sammenlign f.eks. med en alterkalk udført af Hans Kurz, Regensburg, til byens nyopførte Treenighedskirke,¹¹⁴ eller med bægerindfatningen på en kalk udført af David I Schwestermüller, Augsburg, o. 1640.¹¹⁵

Disk (fig. 45), o. 1870, udført af Laurids Grønlund, Odense. 15 cm i diameter. På fanen, der er let konkav, er et kors i cirkelslag, og på dens underside to stempler: mesterstempel¹¹⁶ og »Odense«.

†*Altersæt*. 1) Omtalt 1589, af sølv uden forgyldning.¹⁸ Sættet blev stjålet under Karl Gustav-kriegen.²⁶ 2) Omtalt 1665, af tin. Sættet var meget lille, hvilket gjorde det besværligt at anvende.²⁶

†*Disk*, 1671, skænket af Niels Hansen Smidt til Vejlegård og Else Pedersdatter sammen med alterkalken (jf. ovf.).¹¹⁷ Disken, der vejede 8 lod (124 g), kan være omsmeltet til den nuværende disk.

Oblatøske (jf. fig. 46), 1964, udført af Hans Bunde hos Cohrs Sølvvarefabrik, Fredericia, sammen med alterkanden (ndf.).¹¹⁸ Den cirkulære æske, der måler 9 cm i diameter og er 5,5 cm høj, har let konkavt, hængslet låg med gæk og bærer graveret indskrift med skriveskrift: »Vejle Kirke 1964«. Under bunden er fire stempler: mesterstempel, fabriksmærke, lodighedsmærke og »Denmark«.

†*Oblatøske*, o. 1890, af sort porcelæn med guld-kors.¹¹⁹

Fig. 46. Oblatøske og alterkande, 1964, udført af Hans Bunde hos Cohrs Sølvvarefabrik, Fredericia (s. 3950-51). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Wäfer box and altar jug*, 1964, made by Hans Bunde at Cohrs Sølvvarefabrik, Fredericia.

Alterkande (jf. fig. 46), 1964, udført af Hans Bunde hos Cohrs Sølvvarefabrik, Fredericia, sammen med oblatæskan (ovf.).¹¹⁸ Den 24,5 cm høje kande har let keglestubformet korpus, fladt låg med gæk og flad, svungen hank, der fornedet er videreført i en skarp ring omkring korpus. Under hanken er graveret indskrift og under kandens bund fire stempler, alt svarende til oblatæskan.

†*Alterkander*. 1) Første halvdel af 1800-tallet, omtalt 1862, af sortlakeret blik.²⁸ 2) Anskaffet efter 1862,¹²⁰ af sort porcelæn med guldkors.¹²¹

Sygesættet er fælles med Allested (s. 3884).

Alterstager (fig. 47), o. 1550, omtalt af biskop Jacob Madsen 1589,¹²² af messing, 28 cm høje (35 cm høje inkl. lysepig). Stagerne har høj, cirkulær og profileret fod, let keglestubformet skaft med base hvorover to skarpe profilringe og profileret lyseskål. Spor på fødderne viser, at stagerne oprindeligt har hvilet på tre ben, formentlig i form af løvefigurer. De er nært beslægtet med stagerne i Allested (s. 3884).

Syvstagen, o. 1930,⁹⁰ svarer til syvstagen i Allested (s. 3887).

†*Bibler, alterbøger m.m.* 1577 besad kirken følgende bøger:¹⁴ 1) Christian III's bibel, udg. 1550. 1589 noterede biskop Jacob Madsen, at der ingen bibel var i kirken,¹²³ men 1665 optræder en gammel dansk bibel »in folio Christiani 3tii« i kirken inventarium.²⁶ 2) Peder Palladius' alterbog, udg. 1556. 1665 var bogen gammel og revnet.²⁶ 3) Niels Jespersens graduale, udg. 1573. 4) Martin Luthers passionale, udg. 1573. 5) Hans Thomesens salmebog, udg. 1576. 6) Det nye Testamente, udg. 1558.

Messehagler. 1) Begyndelsen af 1900-tallet, af mørkerødt fløjel med rødt for, kantet med guldgaloner og med tilsvarende kors på ryggen.

2-3) 1964,¹³ af silkebrokade, henholdsvis hvid med rødt gaffelkors med gyldent mønster af kristne symboler (kors, aks og tornekroner), og grøn med gyldent gaffelkors med rankeslyng.

†*Messehagler*. 1) 1671, skænket af Niels Hansen Smidt og Else Pedersdatter, af gyldenstykke, dvs. stof med indvævede guld- eller sølvtråde, 'med al behørig prydelse'.¹¹⁷ 2) Uvis datering, omtalt 1862, af sort fløjel.¹²⁴ 3) O. 1862, af rødt silkefløjel.¹²⁵

Fig. 47. Alterstager, o. 1550 (s. 3951). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Altar candlesticks, c. 1550.*

†*Messesærke*. 1) Omtalt 1665.²⁶ 2) 1671, skænket af Niels Hansen Smidt og Else Pedersdatter, af fint lærred.¹¹⁷

Alterskranke (jf. fig. 37), 1962, tegnet af Erik og Ebbe Lehn Petersen, et gråmalet rammeværk i fire fag, opstillet tværs over koret. På knæfaldet er hynder med betræk af mørkeblå uld fra o. 2000.³⁰

(†)*Alterskranke* (jf. fig. 35), tidligst omtalt 1824, da knæfaldet ønskedes betrukket.²⁷ Den hestekoformede skranke bestod af tætstillede, drejede balustre under en håndliste og afsluttedes i hver side af en mægler, kronet af en drejet knop; alt malet med egetræsfarve. Skranken blev nedtaget 1924 og henligger på loftet; forinden var den blevet afkøret i begge sider, så der kun fandtes en kort skranke foran alterbordet (jf. fig. 72).

†*Alterskranke* (jf. fig. 40 og 73), 1924, tegnet af Knud Lehn Petersen. Den tresidede skranke af fyrretræ, der næsten ganske svarede til skranken i Vantinge (s. 3777), bestod af balustersøjler med skafringe under en frise med æselrygbuede arkader, hvorover en flad, profileret håndliste, og afsluttedes i hver side af en mægler med drejet knop. Endvidere knæfald. Skranken blev nedtaget 1962.

Døbefont (fig. 48), romansk, af rødgrå granit, 72 cm høj. Foden er nærmest keglestubformet med en vulst foroven; et stort stykke er slået af på den nordvendte side. Kummen, 63 cm i diameter, har næsten lodrette sider med svage spor af tovsno-ning om mundingen. Fladen udfyldes af en blad-ranke, og på undersiden samt ved overgangen til det diminutive skaft er tovsno-ning.

1882 blev fonten rensat for oliemaling, og behandlingen måtte gentages, før resultatet var tilfredsstillende.⁷³ En samling af cement mellem foden og kummen er fra 1892.⁷³

Fonten tilhører den mere enkle del af den midtfynske type (V a), der forekommer i et bælte gennem Fyn fra nord til syd, og er karakteriseret ved kummens brede bælte med rankeslyng led-saget af tovsno-ning.¹²⁶ Til samme gruppe hører bl.a. fontene i Kirkeby (s. 2095) og Herringe (s. 3578).

Ved biskop Jacob Madsens visitats 1589 stod fonten 'neden' i kirken, formentlig vestligt i ski-bet.¹⁸ 1855 stod den i skibets nordøsthjørne,⁵⁹ svarende til i dag.

Fig. 48. Døbefont, romansk (s. 3952). Foto Arnold Mik-kelsen 2023. – *Font, Romanesque*.

Fig. 49. Dåbsfad, 1500-tallet, skænket 1671 af Niels Hansen Smidt til Vejlegård og Else Pedersdatter (s. 3952). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Baptismal dish, 1500s, donated in 1671 by Niels Hansen Smidt of Vejle-gård and Else Pedersdatter*.

Dåbsfad (fig. 49), udført i Nürnberg i 1500-tallet, skænket 1671 af Niels Hansen Smidt og Else Pe-dersdatter sammen med bl.a. en alterkalk (s. 3949) og en \dagger messehagel (s. 3951).³³ Fadet er et drevet og stemplet men noget udpudset arbejde og måler 66 cm i diameter. Det er af den ofte forekommen-de type med en gengivelse af Bebudelsen i bunden omgivet af et bånd med majuskler og en bort af springende hjorte og hunde; yderst er en kæde af udpudsede, stemplede blade. Hjort/hund-motivet og bladkæden gentages på fanen, der desuden har stemplede rosetter. Lignende fade findes i kirker over hele landet, deriblandt Skårup (s. 1790), Ske-by (DK Odense 4871) og Uth (DK Vejle 1057).

Dåbskander. 1) (Jf. fig. 50), o. 1850, sandsynligvis udført af Niels Frederik Ebbesen Sørensen, Oden-se.¹²⁷ Kanden er af tin, 26 cm høj, med urneformet korpus og kuplet låg med profileret knop. Un-der bunden er et stempel med Odenses bymærke, en lilje (fig. 74). Kanden er af en udbredt type og findes tilsvarende i mange kirker, bl.a. Bjerreby (s. 2736), Herringe (s. 3580) og Espe (s. 3721).

2) (Jf. fig. 50), 1938, udført af Jean Surel, Oden-se; skænket af en unavngiven mand til minde om hans forældre (jf. ndf.).⁹⁰ Kanden er af sølv, 32

cm høj, med lav, klokkeformet fod hvorover godronneret led, urneformet korpus, slank hals med svejftet munding og svungen hank. På korpus er to indskrifter med graveret skriveskrift: »Skænket til Minde om Husmand Rasmus Jørgensen af Vejle født 15 Maj 1801 død 11 Febr 1870 og Hustru Mette Mortensdatter født 8 Oktbr 1808 død 26 Juli 1895«, og »Lader de smaa Børn komme til mig, og formener dem det ikke, thi Guds Rige hører saadanne til Luc. 18-16« (jf. *kirkegårdsmonument s. 3961). Under kandens bund er tre stempler: Københavnsmærke 1938, mesterstempel og gardejnmærke for Johannes Siggaard.

Et †*korbueknucifiks*(?) kan være indirekte bevidnet gennem fundet 1962 af en bjælkeende i nordmuren, som sandsynligvis stammer fra en †*korbuebjælke* (jf. s. 3921).¹²⁸

Prædikestol (fig. 51), antagelig o. 1850, af fyrretræ, bestående af kurv og himmel. Kurven er cylinderformet med fem fyldingsfag, hvoraf de fire, som vender mod kirken, er kantet med en ledet prydstav. Postamentet er karnisprofileret, og et tilsvarende led danner overgang til frisen, der er glat under en flad håndliste. En læsepult udformet som en skriftrulle er fastgjort til håndlisten. Kurven hviler på en muret, hvidkalket sokkel, og opgangen er gennem triumfmuren (jf. s. 3929) ad

Fig. 51. Prædikestol, o. 1850 (s. 3953). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Pulpit, c. 1850.*

Fig. 50. Dåbskande nr. 1 (tv.), o. 1850 (s. 3952), og nr. 2, 1938, udført af Jean Surel, Odense (s. 3952). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Baptismal jug no. 1 (left), c. 1850, and no. 2, 1938, made by Jean Surel, Odense.*

en muret trappe med to trin af eg. Himlen er tre-kvartrund med fremspringende kronliste hvorunder en konsolfrise. Loftet kantes af en prydstav svarende til kurvens og har i midten en drejet knap.

Prædikestolen er malet i to brunrøde nuancer med detaljer i sort og sølv; himlens loft er lysegråt ligesom kurvens inderside og læsepulten. 1880 blev prædikestolen malet og dekoreret med lys og mørk egefarve, der i fyldingerne dannede korsmotiv (jf. fig. 72) (sammenlign med Heden s. 3829 (†nr. 3) og fig. 17).

Cylinderformede prædikestole findes lokalt i bl.a. Vester Skerninge (1817, s. 3183), Kirkeby (o. 1825, s. 2096) og Søllinge (Vindinge Hrd.).¹²⁹

Prædikestolen var oprindeligt opsat højere (jf. fig. 35 og s. 3929), men blev sænket ved restaureringen 1962.⁷⁶ 1885 ønskedes en †muret trappe erstattet af en trappe af træ på fire trin.⁷³

†*Prædikestole*. 1) Omtalt 1589 af biskop Jacob Madsen, muret. Opsat i sydsiden på samme sted som den nuværende om end højere.¹⁸

2) Antagelig 1600-tallet, muligvis 1674, da der dette år blev betalt 1 mark til en maler, som havde stafferet den.¹³⁰ 1837/38 blev kurvens gulfornyset.²⁷ I en tilføjelse til beretningen om sit besøg i kirken 1855, hvor stolen efter alt at dømme var taget ned, bemærkede biskop C. T. Engelstoft, at den havde været 'smukt udskåret'.⁵⁹ Fire udskårne figurer, som 1855 var opsat på præste- og degnestolene (s. 3955), kunne muligvis stamme fra denne prædikestol, måske som hjørneprydelser mellem kurvens fag. Opsat samme sted som †forgænger.

†*Prædikestolsbeklædning*, 1917, af fløjil med guldfrynser (jf. fig. 35).¹³¹

Stolestader. 1) (Jf. fig. 35 og 72-73), 1825, af fyrretræ.²⁷ Af stolestaderne, der oprindeligt har stået i to rækker gennem kirken, er bevaret tre bænke, som er opstillet bagest i de nuværende stolestader (to i syd, en i nord), samt en løs gavlvæl, der er an-

bragt i nord ved trappen til pulpituret. De udsavede, svungne gavle, 116 cm høje, har prydbånd med triglyfagtig dekoration og afsluttes foroven af en let pyramideformet afdækning. Ryglænene har tre rektangulære fyldinger, og langs muren hviler staderne på to remme. De forreste stole i hver side var lukket med †fyldingsdøre. 1917 blev ryglænene rykket tilbage og sæderne gjort bredere.⁸⁹ Stolene er malet i blågrønne farver. Oprindeligt var de malet med egetræsfarve, og 1917 blev de malet grågrønne.¹³ Hovedparten af stolene blev nedtaget ved restaureringen 1962.

2) (Jf. fig. 36 og 52), 1962, tegnet af Ebbe Lehn Petersen, af fyrretræ.²³ Stolene har 103 cm høje gavle med kraftigt, retkantet rammeværk og ryg af vandrette brædder. Forpanelerne udgøres af rammeværk med fyldinger af lodrette brædder. De er malet i blågrønne farver med olivengrønne hynder og opstillet med 13 stole i hver side.

†*Stolestader*, omtalt 1663, da en stol blev repareret.³² 1673 blev stolene oprejst efter at være 'faldet ned' (antagelig sunket).³³

Fig. 52. Indre set mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Interior looking west.*

Fig. 53. Kirkestævnetavle, o. 1850 (s. 3956). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Parish meeting board, c. 1850.

Præstestol (jf. fig. 37), o. 1950, svarende til præstestolen i Allested (s. 3893).

†*Præste- og degnestole*. 1) Uvis datering. Præstestolen er omtalt 1828, da dens gulv skulle forbedres med nogle brædder, og degnestolen 1831, da gulvet var angrebet af svamp.²⁷ Stolene stod i hver sin side af koret.²⁸ 1855 noterede biskop Engelstoft, at der på dem stod »fire slet skaarne Madonnaer med Barnet på venstre Arm i lignende Stilling, nu malede«. ⁵⁹ Der var sandsynligvis tale om sekundært anbragte figurer af relativt beskeden størrelse, som oprindeligt har indgået i en anden sammenhæng, måske helgenfigurer fra kirkens da kun delvist bevarede senmiddelalderlige altertavle (s. 3947) eller allegoriske figurer fra kirkens helt ukendte †prædikestol (nr. 2 ovf.), der var taget ned ved Engelstofts besøg (s. 3954). Figurerne, der var af træ, var overmalede formentlig i samme farve som præste- og degnestolene. 1870 ønskedes de enten restaureret eller borttaget,⁶⁴ og de omtales ikke siden.

1876 blev præstestolen gjort mindre, og degnestolen blev flyttet hen under prædikestolen, måske blot til det forreste stade i stolerækken.⁷³ Præstestolen er nok fjernet ved nyindretningen af koret 1924.

†*Lukkede stole*, kun omtalt 1824, da bræddegulvet i dem skulle omlægges.²⁷ Der kan være tale om de forreste rækker i stolestader nr. 1, der som nævnt var lukket med døre (jf. ovf.).

Løse stole, o. 1950/81, Børge Mogensen J39 ('Folkestolen'), af eg med flettet sæde. Der er seks stole i koret og en på orgelpulpituret.

Skab, 1962, hvidmalet, i korets nordvesthjørne.

Et indmuret †*skab* i koret, muligvis o. 1500- eller 1600-tallet, er kun omtalt 1870, da dets låge var itu, og det skulle 'eftermures', dvs. tilmures (jf. note 49).

Pengeblok (jf. fig. 21), 1870,⁶⁴ af eg, 100 cm høj, med to rektangulære, profilerede fyldinger på fronten og hver side, dannet ved påsat rammeværk (bagsiden er glat, men har spor efter †ram-

Fig. 54. Stolestadegavl, 1825, fra stolestader nr. 1 (s. 3954). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Pew ends, 1825, from pews no. 1.

Fig. 55. »Hvalfiskens«. Kirkeskib, 1963, bygget af D. A. Jensen, Glud, og skænket af Alfred Pedersen, Odense (s. 3958). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – »Hvalfiskens«. Church ship, 1963, built by D. A. Jensen, Glud, and donated by Alfred Pedersen, Odense.

meværk). Låget er fladt med lille pengetragt; det er hængslet og sikret med to overfaldslukker af jern med skydeslå. Foroven i forsidsens øverste fylling er påsat et rombeformet nøgleblik hvori en afbrækket stump af en nøgle. Blokken er umalet. Den står i tårnrummet nord for døren til kirken.

To *†pengebøsser* var 1862 anbragt inden for indgangsdøren.²⁸ 1912 fandtes kun en pengebøsse; den var af messing.⁹⁸

†Klingpung, omtalt o. 1915, af plys.⁹⁸

Den *udvendige dørfloj* i indgangen i tårnet og den *indvendige dørfloj* mellem tårnrummet og skibet er udført 1962 efter tegning af Erik og Ebbe Lehn Petersen; til arbejdet genanvendtes nogle af de egetræsplanker, der havde ligget som dække over den *†murede begravelse* under koret (s.

3930).⁴⁴ Begge er retkantede dobbeltfloje; førstnævnte er indsat i spinkelt gerigt og kronet af en nærmest rundbuet gavll, sidstnævnte har kraftigt gerigt med fladbuet gavll (jf. fig. 21). Dørgrebene er af træ.

†Udvendig dørfloj, i indgangen i tårnrummet, omtalt 1665, da låsen var blevet stjålet.²⁶

Orgel (jf. fig. 52), 1966, med fire stemmer, ét manual. Bygget af Marcussen & Søn, Aabenraa. Disposition (C-f³): Gedakt 8', Principal 4', Rørfloj 4', Oktav 2'. Den rektangulære, trefeltede facade er tegnet af Ebbe Lehn Petersen. Opstillet på pulpitur med østvendt facade og spillebord.

†Orgel, 1934, med fire stemmer. Bygget af ukendt orgelbygger med genanvendelse af brugte orgelpiber. Facade efter tegning af Ejnar Mindedal Rasmussen. Orglet kostede 1.900 kr.¹³² På pulpitur i vest.¹³³

†Harmonium, o. 1920.¹³

Orgelpulpitur (jf. fig. 52), 1934, tegnet af Ejnar Mindedal Rasmussen. Pulpituret hviler på fire piller med kapitæler med profilerede fyldinger. Brystningen med fremskudt, femsidedt midterparti har rundbuede arkadefyldinger adskilt af pilastre under en flad, profileret håndliste. Adgangen er ad en trappe i skibets nordvesthjørne. Brystningen er malet hvid og lysebrun, pillerne er hvide og loftet under pulpituret lysegråt.

Salmenummertavler. 1-3) (Jf. fig. 16), antagelig o. 1900,⁹⁸ 152×60 cm. Tavlerne har svejftet overkant og er indrettet til skydenumre. De er sortmalede med indskrift med hvid fraktur: »Før Prædiken« og »Efter Prædiken«, og nummerbrikkerne er sorte med hvide cifre. 4) Antagelig første del af 1900-tallet, 86×69 cm, til skydenumre. Tavlen er hvidmalet og har indskrift med sort kursiv: »Daab«, »Nadver«. Den opbevares på loftet.

†Salmenummertavler, omtalt 1862.²⁸

Kirkestævnetavle (fig. 53), o. 1850, af træ, 46×39 cm, med svejftet overkant. Tavlen er sortmalet og har indskrift med lys fraktur: »Lyses til Sognekstævne«. Den opbevares på loftet.

†Veteranfane, skænket 1942 af medaljeforeningen (for veteraner fra De Slesvigske Krige) og ophængt i kirken.¹³

Lysekroner. 1) (Fig. 56), stor barokkrone, muligvis o. 1650-1750, indkøbt 1923 fra Løgismose for

Fig. 56. Lysekroner nr. 1, muligvis o. 1650–1750 (s. 3956). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Chandelier no. 1, possibly c. 1650-1750.*

1.100 kr.¹³⁴ Kronen har 12 s-svungne arme med delfinled og profilhoveder med lang, udrakt tunge i de indre slyng; hver arm bærer to lyseskåle. Derover er otte pyntearme med stjerneformede refleksblomster og fligede opstandere med bladled. Balusterstammen har flade kugleled og stor hængeskål med drueklaseknop. Foroven er en topfigur af Skt. Michael med et sværd i den ene hånd og en vægt i den anden, og øverst en trepasformet ophængsring. Kronen hænger i skibets østende i en stang af sortmalet jern med forgyldt kugle.

2) Barokkopi, ophængt 1934/1955,¹³⁴ med seks s-svungne, fligede arme med godronnerede lyseskåle hvorover seks pyntearme med refleksblomster og opstandere med skjolde. Balusterstammen afsluttes af en lille hængeskål, hvis nedre halvdel er godronneret; derunder er et ottekantet led med løvemaske og gribering, dannet af bladled. Topfiguren er en ørn med udbredte vinger, og øverst er en trepasformet ophængsring. Kronen hænger i skibets vestende i ophæng som nr. 1 (jf. fig. 36 og 73).

Fig. 57. Klokke, 1792, støbt af H. C. Gamst, København, bekostet af Michael Fabritius von Tengnagel til Vejlegård (s. 3958). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Bell, 1792, cast by H. C. Gamst, Copenhagen, paid for by Michael Fabritius von Tengnagel of Vejlegård.

3) Barokkopi, ophængt 1934/1955,¹³⁴ med fem fligede, s-svungne arme med bukledede lyseskåle, balusterstamme med lille hængekugle med profileret knop forneden og foroven en mandsfigur med løftede arme, der bærer en svejftet ophængsring. Kronen, der tidligere hang i koret,⁷⁶ hænger siden 1962 i tårnrummet i ophæng som nr. 1.

Lampetter (jf. fig. 15), o. 1934/1955,¹³⁴ barokkopier, hver med to s-svungne arme med delfinled og mandsp profiler med spidse huer i de indre slyng. Opsat med to i koret og fire i skibet. To tilsvarende, kun med en arm, er opsat under pulpituret.

Kirkeskib (fig. 55), 1963, »Hvalfisken«, »Kjøbenhavn«; bygget af fhv. museumsbestyrer D. A. Jensen, Glud, og skænket af købmand Alfred Pedersen, Odense, til minde om hans far, proprietær Jørgen Pedersen, Vejlegård.¹³ Skibet er en model af en brig af samme navn, der var bygget 1801 i Kalmar og sejlede til Grønland; den var fra 1802 ejet af Grønlandske Handel. Galionsfiguren er en hval. Skroget er sortmalet med hvid vandlinje og bronzefarvet bund; galionsfiguren er grøn. Navn

og hjemsted er anført på to skilte agter med sorte versaler på hvid bund, og derover er et skjold med initialerne »GH« for Grønlandske Handel.¹³⁵ Skibet hænger midt i kirken i en leddelt stang af sort- og hvidmalet jern med forgyldte kugler.

En *†ligbåre* er omtalt 1862.²⁸

Klokke (fig. 57), 1792, støbt af H. C. Gamst, København, af den ældre *†klokke* (ndf.), på bekostning af Michael Fabritius von Tengnagel til Vejlegård. 96 cm i diameter. Om halsen og på slagkanten er akantuslister og foroven på den ene side af legemet desuden en indskrift med versaler i tre linjer: »M Fabritius von Tengnagel/ Støbt af H. C. Gamst Kiøbenhavn den/ 19 iuny anno 1792«.¹³⁶ Klokken blev ophængt 7. oktober inde i tårnet (jf. s. 3940).⁸⁶ Efter restaureringen af tårnet 1868 blev den formentlig ophængt i glamhullet mod nord, men 1926/27 blev den flyttet ind i tårnet.¹³ Den hænger nu i en vuggebom fra 1948.²⁴

†Klokke, omtalt 1589 af biskop Jacob Madsen som 'smuk'.¹⁸ Klokken hang i glamhullet i tårnets nordside (jf. s. 3928 og 3940).⁸⁶ 1792 blev den omstøbt til den nuværende klokke.⁶⁷

GRAVMINDER

I tårnrummet findes en gravsten fra o. 1644 og et kirkegårdsmonument fra o. 1849. I koret hænger en kisteplade fra 1708, der stammer fra en †gravkrypt.

†*Mindetavler*. 1) O. 1783, over Matthias von Leth, ridder af Dannebrogordenen, generallojtnant af kavaleriet, herre til Sanderumgård, †31. dec. 1783 »i sit Alders 80 Aar«, efter at have tjent ved kavaleriet i 60 år, efterladende sig hustru, fire sønner og syv døtre.

Af træ med forgyldt indskrift; efter personalia fulgte et hædrende vers.¹³⁷ 1855 var tavlen op-hængt på triumfvæggen.⁵⁹ 1876 var den 'henlagt' i indgangen til koret ved prædikestolen, men blev dette år flyttet til tårnets mellemstokværk.¹³⁸ Endnu 1955 fandtes en 'fuldstændig afskallet' tavle der.¹⁰⁵

2) O. 1792, over Catharine Hedevig von Leth, f. Løvenhielm, generallojtnantinde, *6. juli 1709, †4. marts 1792 »i sit Alders 83 Aar«.

Af træ med forgyldt indskrift; efter personalia fulgte en lang, hædrende omtale og et vers.¹³⁷ 1855 hang tavlen på triumfvæggen.⁵⁹ 1876 var den 'henlagt' i indgangen til koret ved døbefonten, men blev dette år flyttet til tårnets mellemstokværk ligesom nr. 1.¹³⁸

Gravsten (fig. 58), o. 1644, over Peder Christensen, †5. jan. 1644, og Iens Ivel (Jens Juel), †□ 16□□, begge boende på Vestergård som fogeder over Ellen Marsvins gods på Fyn, samt deres hustru Mette Laveris dater (Mette Lauridsdatter), †□ 16□□.

Rød kalksten, 195×130 cm; to revner i venstre side er repareret med cement. Stenen har randskrift med reliefversaler i et forsænket, om-løbende bånd: »Iesvs siger ieg/ er opstandelsen och lifvit/ hvo som tror paa/ mig hand skal lefve Iohanis XI«; de øvrige indskrifter står med fordybede versaler. Randskriften afbrydes af hjørnemedaljoner med brystbilleder af evangelisterne iklædt folderige dragter og ledsaget af deres sym-

bolvæsener. Deres navne er anført på medaljonnernes ramme, foroven tv. »S Mattævs« og th. »S Marcvs«, forneden tv. »S Lvcas« og th. »S Iohan«. Det rundbuede skriffelt er anbragt under en bruskværksbaldakin og støttes på hver side af en stående engel, hvis dragt er opslidset over låret. På dets top sidder en basunblæsende putto flankeret af to liggende småengle med forgængeligheds-symboler, den venstre med et dødningehoved, den højre med en uidentificeret genstand. Under skriffeltet er en bruskværkskartouche med svage spor efter en †indskrift, og derunder et kranium.

Stenen lå i gulvet foran knæfaldet til 1892, hvor den blev opsat mod tårnrummets vestvæg.¹³⁹

†*Muret begravelse* under koret, antagelig indrettet i 1500-tallet, måske af Eggert Henriksen Sandberg (tidligst †1594) til Vestergård og hustru Kirsten Pedersdatter Tidemand (muligvis †1576) (s. 3930). Krypten er formentlig anvendt til begravelse af beboerne på †Vestergård og Vejlegård. 1608 var den brøstfældig, og parrets søn, Peder

Fig. 58. Gravsten, o. 1644, over to fogeder på Vestergård, Peder Christensen (†1644) og Jens Juel, samt deres hustru Mette Lauridsdatter (s. 3959). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Tombstone, c. 1644, of two bailiffs of Vestergård, Peder Christensen (†1644) and Jens Juel, and their wife Mette Lauridsdatter.

Fig. 59. Kisteplade, 1708, over Niels Smit Petersen (†1708) (s. 3960). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Coffin plate, 1708, of Niels Smit Petersen (†1708).

Eggertsen Sandberg, indvilgede i at lade den reparere.¹⁴ 1755 var den så fyldt med kister, at man kun kunne se enderne af de nederste og slet ikke deres indskrifter.¹⁴⁰ 1824 blev begravelsen fyldt op, adgangen tilmuret og de afdøde begravet på kirkegården.¹⁴¹ Ved restaureringen af koret 1924 blev krypten udgravet, og det skønnedes, at der var foretaget mindst 50 begravelser i den; de fundne rester blev begravet på kirkegården.²² Nogle brede egeplanker, der lå som dække over krypten, blev 1962 genanvendt til dørfloje (s. 3956).⁴⁴

Kisteplade (fig. 59), 1708, over Niels Smit (Smidt) Petersen, *27. dec. 1707 som den yngste søn af kommerceråd Lorens (Lorentz) Petersen og Else Cathrine Smit (Smidt) til Vejlegård, †12. juni 1708 og begravet i Vejle Kirke 17. juni s.å. Efter personalia et vers: »At Jeg ey Verdens Væ og Bitterhed Schuld Smage/ Da tog Gud tilig Mig og stæched Mine Dage/ Min Tid var Kort saa Jeg Forældre iche Kendte/ Dog først er Jeg hos Gud og der vil Jeg Dem Vendte«.

Forældre iche Kendte/ Dog først er Jeg hos Gud og der vil Jeg Dem Vendte«.

Skjoldformet plade af messing, 27×16,5 cm, med graveret indskrift med skriveskrift og kursiverede versaler (afdødes navn). Pladen, der blev fundet i krypten 1924 og er det eneste bevarede gravminde derfra, er fastgjort bag plexiglas til et stykke egetræ og ophængt på korets nordvæg.¹⁴²

På kirkegården langs kirkens nordside fandtes i 1800-tallet Vejlegårds gravsted, hvis midterste del var indhegnet med et tigger af jern med aflåselig dør (jf. fig. 5).¹⁴³ Gitteret blev nedtaget 1919.¹³ Fra gravstedet er bevaret tre kirkegårdsmonumenter:

1) (Fig. 61), antagelig begyndelsen af 1800-tallet, over »Familien Fabritius de Tengnagels Begravelse«.

Tavle af lysegrå sandsten, 39×55 cm. Den profilerede ramme har rifling, og på selve tavlen er indskrift med fordybet antikva med spor af sort farve. Tavlen er indmuret i skibets nordmur ca. 45 cm over jorden.

2) (Fig. 62), o. 1842, over Niels Egeløkke, ejer af Vejlegård, *1754 i Lejbølle på Langeland, †9. marts

Fig. 60. Kirkegårdsmonument nr. 3, o. 1849, over Frederik Michael Ernst Fabritius de Tengnagel (†1849) (s. 3961). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Churchyard monument no. 3, c. 1849, of Frederik Michael Ernst Fabritius de Tengnagel (†1849).

Fig. 61-62. Kirkegårdsmonumenter. 61. Nr. 1, antagelig begyndelsen af 1800-tallet, for familien Fabritius de Tengnagel (s. 3960). 62. Nr. 2, o. 1842, over ejer af Vejlegård Niels Egeløkke (†1829) og Anne Kirstine Egeløkke (†1842) (s. 3960). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – *Churchyard monuments. 61. No. 1, presumably from the start of the 1800s, of the Fabritius de Tengnagel family. 62. No. 2, c. 1842, of the owner of Vejlegård, Niels Egeløkke (†1829) and Anne Kirstine Egeløkke (†1842).*

1829 på Vejlegård, og Anne Kirstine Egeløkke, *1759 i Helletofte på Langeland, †8. marts 1842 på Vejlegård.

Tavle af støbejern, 47×70 cm, med profileret ramme og indskrift med reliefversaler. Tavlen er gråmalet, indskriften sort. Den er indmuret i skibets nordmur ca. 46 cm over jorden (jf. fig. 12).

3) (Fig. 60), o. 1849, over Frederik Michael Ernst Fabritius de Tengnagel, *2. jan. 1781, †27. maj 1849.

Rød kalksten, 80×62 cm, med indskrift med fordybde versaler, afsluttet af en trøstende sentens: »Han elskede naturen og slumrer nu saa roelig i sin moders skiød«. Over indskriften er et halvcirkulært felt med relief af en nedgående sol. Stenen, der oprindeligt stod på Vejlegårds gravsted på kirkegården,¹⁴⁴ er fastgjort til tårnrummets vestvæg, syd for vinduet.

*Kirkegårdsmonument (fig. 63), o. 1870, over Rasmus Jørgensen, husmand, *15. maj 1801 i Fæbæk, †11. febr. 1870 i Vejle (jf. dåbskande nr. 2).

Monument af egetræ, 122×68 cm, bestående af et kors med trepasender nedfældet i et profileret postament. Korset er lysegråt med sorte ornamenten og antikvainskrift: på forsiden personalia under stjerne, kors og krans, på bagsiden et rimet mindevers under kors, anker og hjerte. Postamentet er gråbrunt; forsiden er delvist ødelagt. I Museum Odense (inv.nr. KMO/1939/33).

Fig. 63. *Kirkegårdsmonument, o. 1870, over husmand Rasmus Jørgensen (†1870) (s. 3961). I Museum Odense. Foto Arnold Mikkelsen 2020. – *Churchyard monument, c. 1870, of smallholder Rasmus Jørgensen (†1870).

KILDER OG HENVISNINGER

Nedenfor er anført en oversigt over arkivalier eller utrykte kilder og litteratur anvendt i beskrivelsen af Vejle Kirke. For en oversigt over arkivalier og litteratur samt forkortelser anvendt i Svendborg Amt i almindelighed jf. også s. 59 ff. Henvisninger til Danmarks Kirker, Kbh. 1933-, er angivet som *DK*, efterfulgt af betegnelsen på det pågældende amt; referencer inden for Svendborg Amt har dog kun sideangivelse.

Rigsarkivet, København (RAK). *Reviderede Regnskaber, Kirkeregnskaber*. Regnskaber Fyn 1662-1837. 4. Nyborg Provsti Salling Herred 1662-71 (*Rev. rgsk.* Rgsk. Fyn. 4.). – 5. Nyborg Provsti Gudme, Sunds, Salling, Ærø og Als Herreder 1671-74 (*Rev. rgsk.* Rgsk. Fyn. 5).

Rigsarkivet, Odense (RAO). *Fyns bispearkiv*: Synsforretninger over kirker med uddrag af regnskab 1631-35 (*Bispeark.* Synsforretninger med uddrag af regnskab). – Indberetninger om kirkernes tilstand og indkomster 1664-78 (*Bispeark.* Indb. om kirkernes tilstand). – Salling Herreds breve 1539-1805, 1805-1968 (*Bispeark.* Salling Hrds. breve). – Indberetninger om kirkeejere og patronatsret 1695-1786 (*Bispeark.* Indb. om kirkeejere). – Visitatsprotokol 1732-1803, 1835-96 (*Bispeark.* Visitatsprot.). – Indberetninger om kirker og kirkegårde 1812-43 (*Bispeark.* Indb. om kirker og kirkegårde). – Sunds og Sallinge Herreder 1853-67 (*Bispeark.* Sunds og Sallinge hrdr.). – Synsforretninger over kirker og præstegårde 1872-98 (*Bispeark.* Syn over kirker og præstegårde). *Svendborg Amtsprøvesti*: Synsprotokol for Sunds og Sallinge herreder 1824-39 (*Svendborg Amtsprøvesti*. Synsprot.). *Sallinge Herreds provstiarkiv*: – Forskelligt 1712-1821 (*Provstiark.* Forskelligt).

– Sager vedr. de enkelte sogne 1851-1909 (*Provstiark.* Sager). – Returnerede cirkulærer 1851-64 (*Provstiark.* Returnerede cirkulærer). – Synsprotokol for kirker og præstegårde 1915-75 (*Provstiark.* Synsprot. for kirker og præstegårde). *Vejle Sogn*: Regnskabsbog 1571-1674 (*Sogneark.* Rgsk.). – Enesteministerialbog 1737-1814 (*Sogneark.* Enesteministerialbog). – Embedsbog 1792-1927 (*Sogneark.* Embedsbog). – Diverse dokumenter 1838-1922 (*Sogneark.* Div. dok.). – Kirkeprotokol 1862-1925 (*Sogneark.* Kirkeprot.). – Kaldsbog 1908-27 (*Sogneark.* Kaldsbog). – Gravstedsprotokol 1824-26 (*Sogneark.* Gravstedsprot.). *Vejle menighedsråd*: Forhandlingsprotokol 1913-93 (*Menighedsrådsark.* Forhandlingsprot.). – Kirkeprotokol 1926-83 (*Menighedsrådsark.* Kirkeprot.). *Den kgl. bygningsinspektør*: Sager vedr. kirkebygninger på Fyn 1896-1925 (*Den kgl. bygningsinsp.* Sager vedr. kirkebygninger).

Kirkens arkiv: Synsprotokol 1985-2003 (Kirkens arkiv. Synsprot.).

Det Kongelige Bibliotek (KB). *Kallske samling*. 377. 4°. Kopi af beskrivelse over kirkerne og herregårdene i Fyn og i Langeland, af sognepræsterne til Thurus brug forfattet 1755 (*Kallske saml.* 377. 4°. Beskrivelse over kirkerne 1755).

Nationalmuseet (NM). *Antikvarisk-Topografisk Arkiv* (ATA). *Manuskripter*. C. T. Engelstoft, *Kirkerne i Fyns Stift* (Tillæg til *Jacob Madsens Visitatsbog*). Begyndt 1853 (NM. ATA. *Manuskripter*. Engelstoft 1853 ff.). *Indberetninger*: J. B. Løffler 1886 (bygning, inventar, gravminder). – P. D. Ibsen 1893 (klokke). – Indb. ved Knud Lehn Petersen 1923 (bygning). – Kirsten Weber 1955 (inventar og gravminder). – Egmont Lind 1962 (kalkmalerier). – Olaf Olsen 1962 (bygning, Æmuret begravelse). – Mogens Larsen 1986 (altermaleri). – Karin Vestergaard Kristiansen 2018 (inventar og gravminder).

Allested-Vejle Lokalhistoriske Arkiv. A 100. Vejle Kirke.

Tegninger og opmålinger. NM. ATA. Knud Lehn Petersen 1923-24 (plan, tværsnit, opmåling af tagværk, vinduer, inventar i kor). – Erik og Ebbe Lehn Petersen 1959-62 (plan, længdesnit, rekonstruktioner af kirkens faser, østvinduer, planker fra krypt, bindingsværkssvæg, trappe i tårnrum, dørfloje, inventar).

Litteratur. Franz Polk, *Vejle Kirke*, Odense 1962 (Polk 1962). – Franz Polk, »Præster og degne i Allested og Vejle sogne«, *Fynske Aarbøger* IX, 1965-67, 75-111. – Orla Hylleberg Eriksen, *Dendrokronologisk undersøgelse af tagkonstruktion Vejle kirke, Svendborg amt*, NNU rapport nr. 19, Nationalmuseet 2023 (Hylleberg Eriksen 2023).

Fig. 64. Kirken gengivet i biskop Jacob Madsens visitatsbog 1588-1604. I RAO. – *The church as shown in Bishop Jacob Madsen's Book of Visitations, 1588-1604.*

Historisk indledning ved Rikke Ilsted Kristiansen, kirkens omgivelser, bygning, glas- og kalkmalerier ved Pia Katrine Lindholt under medvirken af Kristine Marie Paasch, inventar og gravminder ved Rikke Ilsted Kristiansen, heraf dog orgler ved Kristian Lumholdt. Arkivalielæsning ved Bjørn Westerbeek Dahl, Kathrine Faust Larsen og Lukas Kristian Svane Nielsen m.fl. Oversættelse ved James Sander Manley (engelsk) og Peter Zeeberg (latin). Korrektur ved Anne Frovin. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedso. Redaktionen afsluttet juni 2023.

¹ *Danmarks Stednavne* nr. 13: Svendborg Amts bebyggelsesnavne, Stednavneudvalget og Institut for Navneforskning ved John Kousgaard Sørensen (udg.), Kbh. 1958, 110.

² *Repertorium diplomaticum regni danici mediævalis. Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen*, Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie (udg.), I, III, Kbh. 1906, 401 (24. aug. 1429).

³ »Regnskabsbog over Indtægten af Landehjælpen 1524–26«, *Danske Magazin* IV, 2, 1873, 50.

⁴ *Danske Kirkelove*, Holger Fr. Rørdam (udg.), I, Kbh. 1883, nr. 426 (9. jan. 1555) og nr. 507 (15. nov. 1557); RAO. *Sogneark.* Rgsk.; Ejvind Slottved, »Klemmebrevene 1555. Studier over præsternes økonomi under Christian III«, *Historisk Tidsskrift* 12, VI, 1973, 465–94, særligt s. 483.

⁵ *Danske Kirkelove* (note 4), nr. 507 (15. nov. 1575).

⁶ *Biskop Jacob Madsens visitatsbog 1588–1604*, Jens Rasmussen og Anne Riising (udg.), Odense 1995, 257.

⁷ *Kronens Skøder paa afhændet og erhvervet Jordegods i Danmark, fra Reformationen til Nutiden*, Rigsarkivet (udg.), II, Kbh. 1908, 458 f.; RAO. *Bispeark.* Salling Hrds. breve.

⁸ H. F. Rørdam, »Uddrag af Breve i Fyns Bispearkiv«, *Kirkehistoriske Samlinger* V, 3, 1905–07, 280 f.

⁹ J. P. Trap, *Danmark*, 5. udg., Niels Nielsen, Peter Skautrup og Povl Engelstoft (red.), Kbh. 1957, V, 2, 769.

¹⁰ RAO. *Provstiark.* Sager.

¹¹ RAO. *Provstiark.* Sager; Returnerede cirkulærer.

¹² RAO. *Provstiark.* Returnerede cirkulærer.

¹³ RAO. *Menighedsrådsark.* Forhandlingsprot.

¹⁴ RAO. *Sogneark.* Rgsk.

¹⁵ E. A. Thomle, »Nedstammer den nulevende danske Slægt Lillienskiold paa Mandssiden fra den i 1676 adlede Hans Hanssøn Smidt?«, *Personallhistorisk Tidsskrift* 6, 1885, 6 f.

¹⁶ *Biskop Jacob Madsens visitatsbog* (note 6), 257; RAO. *Bispeark.* Salling Hrds. breve.

¹⁷ *Biskop Jacob Madsens visitatsbog* (note 6), 254.

¹⁸ *Biskop Jacob Madsens visitatsbog* (note 6), 258.

¹⁹ RAO. *Bispeark.* Indb. om kirkernes tilstand.

²⁰ Erich Pontoppidan og Hans de Hofman, *Den danske Atlas* VI, Kbh. 1774, 736.

²¹ RAO. *Bispeark.* Salling Hrds. breve; *Menighedsrådsark.* Forhandlingsprot.

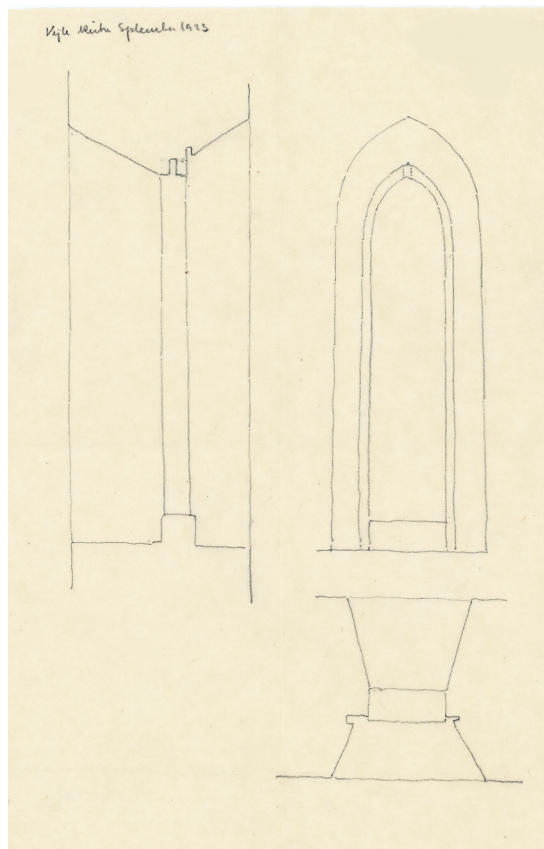

Fig. 65. Opmåling af ungotisk vindue i koret (s. 3921). Målt og tegnet af Knud Lehn Petersen 1923. I NM. – Scale drawing of Early Gothic window in the chancel.

²² Polk 1962 15 f.

²³ NM. *ATA.* Korrespondance; RAO. *Menighedsrådsark.* Forhandlingsprot.

²⁴ RAO. *Menighedsrådsark.* Kirkeprot.; Forhandlingsprot.

²⁵ RAO. *Menighedsrådsark.* Kirkeprot.

²⁶ RAO. *Bispeark.* Synsforretninger over kirker med uddrag af regnskab; Indb. om kirkernes tilstand.

²⁷ RAO. *Svendborg Amtsprovsti.* Synsprot.

²⁸ RAO. *Sogneark.* Kirkeprot.

²⁹ RAO. *Bispeark.* Salling Hrds. breve; *Sogneark.* Kirkeprot.; *Menighedsrådsark.* Forhandlingsprot.

³⁰ Kirkens arkiv. Synsprot.

³¹ RAK. *Rev. rgsk.* Rgsk. Fyn. 4; RAO. *Bispeark.* Synsforretninger med uddrag af regnskab; Indb. om kirkernes tilstand.

³² RAK. *Rev. rgsk.* Rgsk. Fyn. 4.

³³ RAK. *Rev. rgsk.* Rgsk. Fyn. 5.

³⁴ NM. *ATA.* Korrespondance.

³⁵ Kirkens arkiv. Synsprot.; NM. *ATA.* Korrespondance.

Fig. 66-67. Vanger til \dagger murblandinger i skibets vestmur set mod vest (s. 3922). 66. Sydsiden. 67. Nordsiden. Foto Ebbe Lehn Petersen 1962. I NM. – Side members for \dagger wall recesses in the nave's western wall looking west. 66. South side. 67. North side.

³⁶ RAO. *Sogneark.* Rgsk.; *Biskop Jacob Madsens visitats-bog* (note 6), 258.

³⁷ Husets anvendelse kendes ikke, og det kan blot være et beboelseshus, men tætheden til kirken kan også tyde på en tidligere degnebolig, kirkelade e.l.

³⁸ RAO. *Sogneark.* Kirkeprot. Det var sandsynligvis den bygning, som på matrikelkortet 1795 lå lige vest for kirken (jf. fig. 2). På et matrikelkort fra 1895 er denne bygning fjernet, jf. Original 2 Ø-kort hos Geodatastyrelsen.

³⁹ RAO. *Sogneark.* Kirkeprot.; *Den kgl. bygningsinsp.* Sager vedr. kirkebygninger.

⁴⁰ RAO. *Sogneark.* Gravstedsprot.: *Bispeark.* Indb. om kirker og kirkegårde.

⁴¹ NM. *ATA.* Indb. ved Olaf Olsen 1962. Dørene var muligvis ikke synlige 1855, men de var det 1886, jf. NM. *ATA.* *Manuskripter.* Engelstofft 1853 ff. og Indb. ved J. B. Löffler 1886. Nogle 'nicher i bagmuren midt i skibet' skulle tilmures 1876; der kan være tale om dørene eller vinduerne. RAO. *Sogneark.* Kirkeprot.

⁴² Den søndre døråbning var ca. 213×115 cm, mens anlagsnichen i bagmuren måler ca. 230×145 cm.

⁴³ Den nordre døråbning var ca. 243×114 cm, mens anlagsnichen i bagmuren måler ca. 273×160 cm.

⁴⁴ NM. *ATA.* Indb. ved Olaf Olsen 1962.

⁴⁵ Vinduerne måler ca. 143×47 cm i facaden, ca. 136×40 cm i bagmuren, og lysmål er ca. 124×24 cm.

⁴⁶ NM. *ATA.* Indb. ved Knud Lehn Petersen 1923.

⁴⁷ 1855 kunne et tilmuret, gotisk vindue ses som en lille niche 'højt oppe' på nordfacaden. NM. *ATA.* *Manuskripter.* Engelstofft 1853 ff. 1962 konstateredes de fire øvrige vinduer, hhv. to vest for triumfmuren og to vest for dørstederne. NM. *ATA.* Indb. ved Olaf Olsen 1962.

⁴⁸ Vinduerne måler ca. 158×43 cm i murflugten og ca. 145×20 cm i lysningen.

⁴⁹ 1870 nævnes, at et 'i kirkemuren i koret anbragt rum', hvis lukke var itu, skulle eftermures. Dette kan tyde på, at der har været et \dagger skab i en af nicherne (s. 3955). RAO. *Bispeark.* Salling Hrds. breve; *Sogneark.* Kirkeprot.

⁵⁰ 1962 konstateredes det, at hvælpillerne gik i forbandt med murene, jf. NM. *ATA.* Indb. ved Olaf Olsen 1962.

Fig. 68. Kirkens indre set mod øst under istandsættelsen 1962 (s. 3931). Foto Ebbe Lehn Petersen 1962. I NM. – Church interior looking east during the refurbishing of 1962.

⁵¹ Bjælkehullerne måler ca. 33×25 cm, og de var ca. 0,5 m dybe, jf. Polk 1962 6.

⁵² Tømmerstykket blev henlagt på kirkens loft, men er siden gået tabt.

⁵³ Det er tidligere blevet foreslået, at vangerne skulle have tilhørt en ca. 6 m bred arkade, så skibet oprindeligt ikke havde haft en egentlig vestmur, men muligvis en let mur af bindingsværk, indtil vestforlængelsen blev opført, jf. NM. ATA. Indb. ved Olaf Olsen 1962. Vinklen på blændingernes stik ville dog danne en åbning højt over loftshøjden, hvilket ikke kendes andre steder.

⁵⁴ Den havde muligvis nogle åbninger eller utætheder, da den vestligste bindbjælke i tagværket er nedbrudt

på oversiden grundet indtrængende vand, som lagde sig oven på bjælken.

⁵⁵ Tidligere har vestforlængelsen været omtalt som både rester af et tårn og af en romansk kampestensbygning, jf. NM. ATA. Manuskripter. Engelstofft 1853 ff., Indb. ved J. B. Løffler 1886 og Trap, Danmark (note 9), 768. 1962 blev det konstateret, at teglstenskirken er ældst, idet det fra loftet er synligt, at dennes vestgavl har en fugning på vestsiden (fig. 19), hvilket kun kunne lade sig gøre, hvis langhuset blev opført først. NM. ATA. Indb. ved Olaf Olsen 1962. RAO. Sogneark. Kirkeprot.; Provstiark. Returnerede cirkulærer.

⁵⁶ Polk 1962 7.

Fig. 69. Tømmermærke på 2. hanebånd fra vest i skibets nordside (s. 3938). Foto Arnold Mikkelsen 2023. – Carpenter's mark on the 2nd tie beam from the west in the north side of the nave.

⁵⁷ Taghældningen på det sandsynligvis oprindelige tagværk (s. 3939) godtgør, at der må have været \ddagger kamtakker, for at der var plads til bl.a. de øverste små blændinger.

⁵⁸ *Biskop Jacob Madsens visitatsbog* (note 6), 258. 1862 nævnes i kirkeprotokollen, at adgangen til kirken var gennem et lille våbenhus på nordsiden. Dette er eneste omtale af et sådant, og muligvis er der taget fejl af Allested (s. 3860) og Vejle kirker. RAO. *Sogneark*. Kirkeprot. ⁵⁹ NM. *ATA*. *Manuskripter*. Engelstof 1853 ff.

⁶⁰ Flensborgstenene kan ikke genfindes i den stående bygning.

⁶¹ KB. *Kallske saml.* 377. 4°. Beskrivelse over kirkerne 1755.

⁶² RAO. *Sogneark*. Kirkeprot.; NM. *ATA*. *Manuskripter*. Engelstof 1853 ff.

⁶³ RAO. *Sogneark*. Kirkeprot.; 1962 nævnes en 'streg af røde sten et stykke oppe' på facaden, som sandsynligvis var dette skel, jf. *Polk 1962* 11.

⁶⁴ RAO. *Bispeark*. Salling Hrds. breve; *Sogneark*. Kirkeprot.

⁶⁵ *Polk 1962* 8, heri dateredes væggen til ca. 1500, men dette er yderst usikkert. Væggen var pudset.

⁶⁶ En enkelt planke ligger endnu på loftet.

⁶⁷ RAO. *Bispeark*. Visitatsprotokol.

⁶⁸ 1923 blev det drøftet at få det sat i stand til sin 'oprindelige skikkelse'. RAO. *Provstiark*. Synsprot. for kirker og præstegårde; *Sogneark*. Kirkeprot.

⁶⁹ Istandsættelsen er beskrevet i *Polk 1962* 19 f.; RAO. *Provstiark*. Synsprot. for kirker og præstegårde, *Menig-*

hedsrådsark. Forhandlingsprot.; NM. *ATA*. Indb. ved Olaf Olsen 1962 og Korrespondance.

⁷⁰ 1886 blev korgulvet fornyet med fliser, og 1892 fik midtergangen samme gulv. RAO. *Sogneark*. Kirkeprot.; *Bispeark*. Syn over kirker og præstegårde. Ved omlægningen 1962 fandt man to mønter under korets gulv. De er ikke nærmere beskrevet, og det er uvist, hvad der er blevet af dem. *Polk 1962* 19.

⁷¹ RAO. *Menighedsrådsark*. Forhandlingsprot.; NM. *ATA*. Korrespondance. 1934 skulle gulvene være blevet afgrævet ca. 65 cm, men præcis hvor dette skulle være sket, er usikkert.

⁷² NM. *ATA*. Indb. ved Olaf Olsen 1962; *Polk 1962* 6.

⁷³ RAO. *Sogneark*. Kirkeprot.; *Bispeark*. Syn over kirker og præstegårde.

⁷⁴ RAO. *Sogneark*. Kirkeprot.; *Provstiark*. Returnerede cirkulærer.

⁷⁵ *Polk 1962* 19; RAO. *Menighedsrådsark*. Forhandlingsprot.

⁷⁶ *Polk 1962* 20.

⁷⁷ *Polk 1962* 8; 1855 nævnes to vinduer i korets nord- og sydøstmur, mens østmurens stod som en blænding. I skibet var der fire lave, brede vinduer, mens vestforlængelsen havde to vinduer. NM. *ATA*. *Manuskripter*. Engelstof 1853 ff.

⁷⁸ Der må være tale om både vinduerne i kor, skib og vestforlængelse. RAO. *Sogneark*. Kirkeprot.

⁷⁹ RAO. *Sogneark*. Kirkeprot.; *Bispeark*. Syn over kirker og præstegårde; *Provstiark*. Returnerede cirkulærer.

⁸⁰ Korhælvets fladspændte udformning kan indikere, at det oprindelige \ddagger tagværk ligeledes havde bindbjælker på tværs af murene.

⁸¹ *Polk 1962* 19.

⁸² 1905 nævnes, at flere spær skulle forsynes med 'krydsbånd', men muligvis er de ældre jernbånd opsat på dette tidspunkt. RAO. *Provstiark*. Returnerede cirkulærer.

⁸³ Oven på spærskoene ligger i hver side en moderne fyrretræsrem, og spærerne er forstærket med nyere fyrretømmer.

⁸⁴ Alle daterede prøver er udtaget i tømmer, der har bevaret splintved, eller som baseret på iagttagelser under prøveudtagningen kun mangler splintved. Der var splintved bevaret på to prøver. Dateringen af korets tagværk bygger på to prøver, hvoraf yngste fuldstændigt bevarede årring er dannet 1429 (prøvenr. 41651039). Dateringen af skibets tagværk bygger på ti prøver, hvoraf yngste fuldstændigt bevarede årring er dannet 1428 (prøvenr. 41650059). Dateringen af vestforlængelsens tagværk bygger på tre prøver, hvoraf yngste fuldstændigt bevarede årring er dannet 1476 (prøvenr. 41652029). (*Hylleberg Eriksen 2023*).

⁸⁵ RAO. *Provstiark*. Synsprot. for kirker og præstegårde; *Menighedsrådsark*. Kirkeprot.; Forhandlingsprot.

⁸⁶ RAO. *Sogneark*. Enesteministerialbog.

⁸⁷ RAO. *Sogneark*. Kirkeprot.; *Provstiark*. Forskelligt.

⁸⁸ NM. *ATA*. Indb. ved Egmont Lind 1962.

⁸⁹ RAO. *Sogneark*. Kirkeprot.; *Provstiark*. Synsprot. for kirker og præstegårde; NM. *ATA*. Korrespondance.

⁹⁰ *Polk* 1962 15.

⁹¹ Foto i Allested-Vejle Lokalhistoriske Arkiv.

⁹² Korsenes individuelle bevaringsgrad er beskrevet i NM. *ATA*. Indb. ved Egmont Lind 1962; Franz Polk nævner 12 kors. *Polk* 1962 5.

⁹³ *Polk* 1962 5.

⁹⁴ Fonten kan således være ældre end den nu stående kirkebygning og vidne om en ældre \dagger forløber eller en anden \dagger kirke i området, men om dette vides intet.

⁹⁵ RAO. *Menighedsrådsark*. Forhandlingsprot.; *Polk* 1962 21.

⁹⁶ RAO. *Sogneark*. Kirkeprot.; *Menighedsrådsark*. Forhandlingsprot.

⁹⁷ RAO. *Menighedsrådsark*. Forhandlingsprot.; *Provstiark*. Synsprot. for kirker og præstegårde.

⁹⁸ RAO. *Sogneark*. Div. dok.

⁹⁹ *Polk* 1962 21.

¹⁰⁰ <https://www.modernekirkekunst.dk>, opslag Vejle Kirke, set 31. marts 2023.

¹⁰¹ Angiveligt for 80 rdlr. NM. *ATA*. *Manuskripter*. Engelstoff 1853 ff.

¹⁰² RAO. *Sogneark*. Embedsbog; *Den kgl. bygningsinsp.* Sager vedr. kirkebygninger; *Polk* 1962 12.

¹⁰³ RAO. *Bispeark*. Visitatsprot.; *Sogneark*. Kirkeprot.

¹⁰⁴ RAO. *Den kgl. bygningsinsp.* Sager vedr. kirkebygninger. J. Vilh. Petersen vurderede, at maleriet var bedre end altermalerierne i mange andre kirker, mens rammen derimod var uden spor af kunstværk. Han foreslog derfor at beholde maleriet, men ombygge og nymale rammen, eller at udføre en helt ny alterprydelse i form af et dekorativt kors.

¹⁰⁵ NM. *ATA*. Indb. ved Kirsten Weber 1955.

¹⁰⁶ NM. *ATA*. Indb. ved Mogens Larsen 1986.

¹⁰⁷ Statens Museum for Kunst. Tilstandsrapport ved konservator Tanja Larsen 2022.

¹⁰⁸ *Polk* 1962 15; NM. *ATA*. Indb. ved Kirsten Weber 1955 og Karin Vestergaard Kristiansen 2018.

¹⁰⁹ Maleriet fremstod med en flænge i lærredet samt revner og opskalninger i farvelaget. Statens Museum for Kunst. Tilstandsrapport ved konservator Tanja Larsen 2022; jf. også NM. *ATA*. Indb. ved Karin Vestergaard Kristiansen 2018.

¹¹⁰ *Biskop Jacob Madsens visitatsbog* (note 6), 258; jf. også Louise Lillie, »Biskop Jakob Madsen og billederne«, *Fynske Årbøger* 1989, 25 f.

¹¹¹ Sissel F. Plathe og Jens Bruun, *Danmarks Middelalderlige Altertavler – og anden billedbærende kirkeudsmykning af betydning for liturgien og den private andagt 1–2*, Odense 2010, 36.

¹¹² Finn Grandt-Nielsen, *Fynsk kirkesølv*, Odense 1983, 102 f.

¹¹³ RAK. *Rev. rgsk.* Rgsk. Fyn. 5; RAO. *Sogneark*. Rgsk.

Fig. 70. Tommersamling og -mærke i sydsiden af vestforlængelsens tagværk (s. 3939). Foto Arnold Mikelsen 2023. – Timber joint and carpenter's mark in the south side of the roofing of the western extension.

Kalkens vægt blev ved donationen anført til 48 lod (744 g). Den nuværende vægt, 662 g, kunne måske være resultat af en fornyelse af bægert.

¹¹⁴ Johann Michael Fritz, *Das evangelische Abendmahlsgerät in Deutschland Vom Mittelalter bis zum Ende des Alten Reiches*, Leipzig 2004, 397 f. (kat.nr. 123, fig. 199).

¹¹⁵ Fritz 2004 (note 114), 424 (kat.nr. 179, fig. 267–68). Endvidere en bægerindfatning med medaljon med Kristusportræt på en kalk fra o. 1600–61 i Skt. Annakirken i Annaberg; *samme* 492 (kat.nr. 328, fig. 457).

¹¹⁶ Chr. A. Bøje, *Danske guld- og sølvsmedemærker for 1870*, 4. udg., revideret og udvidet af Henrik Jakobsen, Odense 2022, 304 (nr. B4-3397).

¹¹⁷ RAK. *Rev. rgsk.* Rgsk. Fyn. 5; RAO. *Sogneark*. Rgsk.

¹¹⁸ Grandt-Nielsen 1983 (note 112), 193; RAO. *Menighedsrådsark*. Forhandlingsprot.

¹¹⁹ RAO. *Bispeark*. Syn over kirker og præstegårde; *Sogneark*. Kirkeprot.; Div. dok.

Fig. 71. (†)Alterprydelse nr. 1, 1852 (s. 3944). Skitse af J. Villh. Petersen 1898. I RAO. – (†)Altar decoration no. 1, 1852.

¹²⁰ RAO. *Bispeark*. Sunds og Sallinge hrdr.

¹²¹ RAO. *Sogneark*. Div. dok.; *Menighedsrådsark*. Kirkeprot.

¹²² *Biskop Jacob Madsens visitatsbog* (note 6), 258; jf. også RAO. *Bispeark*. Synsforretninger med uddrag af regnskab.

¹²³ *Biskop Jacob Madsens visitatsbog* (note 6), 257.

¹²⁴ RAO. *Menighedsrådsark*. Synsprot.

¹²⁵ RAO. *Bispeark*. Sunds og Sallinge hrdr.; *Menighedsrådsark*. Synsprot.

¹²⁶ M. Mackeprang, *Danmarks middelalderlige døbefonte*, Kbh. 1941, 124 ff.

¹²⁷ Poul Halkjær Kristensen, *Danske tinmærker*, Holger Rasmussen (udg.), Danmark 1983, 80.

¹²⁸ NM. *ATA*. Indb. ved Olaf Olsen 1962; *Polk* 1962 6 og 19.

¹²⁹ Jf. også Allan Tønnesen, »Runde prædikestole«, *Skæve vinkler. Festskrift til Kjeld de Fine Licht i anledning af 75 årsdagen*, Ulla Kjær, Marie-Louise Jørgensen og Jørgen Hegner Christiansen (red.), Kbh. 2006, 122–28.

¹³⁰ RAK. *Rev. rgsk*. Rgsk. Fyn. 5. Prædikestolen kan dog have været opsat i nogle år, før den blev malet, og dermed være af ældre dato, sammenlign f.eks. med Ollerup (s. 2036) og Stenstrup (s. 2160).

¹³¹ RAO. *Provstiark*. Synsprot. for kirker og præstegårde.

¹³² Dertil kom 600 kr. for en elektrisk blæser samt 160 kr. for en elektrisk installation til samme. RAO. *Menighedsrådsark*. Kirkeprot.

Fig. 72. Indre set mod øst, o. 1900. Efter *Polk* 1962. – Interior looking east, c. 1900.

Fig. 73. Indre set mod øst efter restaureringen 1924. Foto Ebbe Lehn Petersen 1960. I NM. – Interior looking east following the restoration of 1924.

¹³³ Yderligere oplysninger om kirkens orgler findes i Den Danske Orgelregistrant.

¹³⁴ RAO. Menighedsrådsark. Forhandlingsprot.; Polk 1962, 15.

¹³⁵ Henning Thalund, *Fynske Kirkeskibe*, Svendborg 1989, 84; <https://svendborghistorie.dk/sofart/skibe/251-hvalfisker-historien-om-et-gammelt-skib>, set 23. febr. 2023.

¹³⁶ H. C. Gamst har leveret klokker til talrige kirker, bl.a. Rønninge 1791 og Odense Skt. Hans 1792 (*DK Odense* s. 3767 og 1406).

¹³⁷ Polk 1962 17 f.; RAO. Sogneark. Embedsbog; Kaldsbog.

¹³⁸ RAO. Sogneark. Embedsbog; Kaldsbog; Div. dok.

¹³⁹ RAO. Sogneark. Kirkeprot.; Embedsbog; Polk 1962 16.

¹⁴⁰ KB. *Kallske saml.* 377. 4°. Beskrivelse over kirkerne 1755. Også 1760 og 1774 nævnes krypten at være helt opfyldt med kister; Hans de Hofman, *Samlinger af publique og private Stiftelser, Foundationer og Gavebreve VI*, Kbh. 1760, 117; *Danske Atlas VI 1774* (note 20), 736.

¹⁴¹ RAO. *Svendborg Amtsprøvsti*. Synsprot.; NM. *Manuskripter*. ATA. Engelstoft.

¹⁴² Polk 1962 17. Træet stammer fra de egeplanker, der lå som dække over krypten, jf. s. 3960.

¹⁴³ RAO. Sogneark. Gravstedsprot.

¹⁴⁴ RAO. Sogneark. Embedsbog.

Fig. 74. Odenses bymærke. Stempel under bunden af dåbskande nr. 1, o. 1850 (s. 3952). Foto Arnold Mikelsen 2023. – Odense's city mark. Stamp beneath the bottom of baptismal jug no. 1, c. 1850.

VEJLE CHURCH

The village of Vejle («Weteleue») is mentioned in 1351 while the church itself is first mentioned in 1429.

In 1555 Vejle was among a number of churches set by royal order to be demolished, and the residents of the parish were to go to Allested instead (p. 3851). Following complaints the decision was reversed and the residents were allowed to take over the church and continue using it, provided they maintained it and ensured the livelihood of the parish priest.

In the 1500s the church seems to have been closely connected with the main estate †Vestergård and since the end of the century at the latest, it was closely tied to the other main estate of the parish, Vejlegård. The relationship was formalized in 1678 when the advowson to Vejle and Allested was granted to Jens Juel of Juellinge who shortly after sold both churches to Peder Klingenberg of Vejlegård. As such Vejle Church followed Vejlegård, probably until 1860. It was subsequently sold several times before it passed into freehold in 1912. Vejle is an annexe to Allested, which has held true at least since the end of the 1500s. In 2022 Sønder Broby was added to the benefice.

The village lies at the eastern border of the flat parish, towards Allested Parish (p. 3851), and during the 1900s it merged with Allested thanks to the construction of the railroad from Odense to Faaborg. The church lies at the centre of Vejle but originally lay at the northern edge (cf. fig. 2).

The churchyard has an irregular shape, as it has been expanded three times within the last century. The extent of the original area can still be seen at the preserved wall. Around the churchyard stands a stone wall of raw as well as cut fieldstone on which hedges are planted.

There are five entrances to the churchyard. The main entrance in the west is from 1876 (cf. fig. 1) and the four remaining were established with

the expansions of the churchyard. The main entrance is made of cast iron in neo-Gothic style, and it replaced a presumably medieval masonry †entrance in the same spot (cf. fig. 5). A mortuary chapel and sexton's building, built in 1961 and expanded in 1979, is found in the northwestern corner. It replaced a †mortuary chapel from 1920 (fig. 4).

Building. The church is an Early Gothic nave church with a polygonal, vaulted chancel and a rectangular nave with a flat ceiling. It is part of a collection of newly built Gothic churches on Funen (cf. p. 3923). It is built with red medieval brick in monk bond and around the chancel stands slender buttresses (fig. 6). In the nave there are two walled-off doors in the western long wall that both had pointed arches and segmentally arched recesses for the †door wings in the back walls (figs. 10-13). The chancel had five thin, pointed arch windows while the nave had three similar windows in each long wall (fig. 9). Only the windows of the chancel are still in use, of which two are reconstructions. The chancel and the nave are separated by a thin chancel arch wall containing the pointed chancel arch. In the chancel three right-angled niches are found, and to the east in each of the long walls of the nave are similar niches. Up against the chancel arch wall in each of the nave's long walls there are a walled-up beam hole around 2.5 m above the floor which held a †chancel arch beam. In the western wall of the nave are remains of two tall, narrow †recesses – one on each side of the back wall (fig. 15). The chancel is covered by an original, sextuple rib vault while the nave has a wooden ceiling from 1962.

The Late Middle Ages saw several major rebuildings. The roofing over the nave church was most likely replaced and a western extension was built. A tower was erected although it was never finished.

The original nave church has an unusual Late Gothic roofing of oak (figs. 26–27) which is dendrochronologically dated to the 1440s (p. 3939) and must have replaced the church's original †roofing. The construction with a middle row of kingposts is very unusual, and though beam stays are common, the nearest parallel on Funen is Visenbjerg Church where it was set up c. 1490–95 (*DK Odense 3380*). The closest parallel is presumably Nørre Ørslev Church on Falster (*DK Maribo 1426*).

An approximately square western extension was built at the gable of the nave. The walls are built of fieldstone and red medieval brick. Presumably it had †windows in the north and the south. The extension's pediment which is embedded in the eastern wall of the tower (cf. below) has a symmetrical, almost entirely covering decoration of various recesses and was topped by †crenellations (figs. 17–18).

In the Late Middle Ages the construction of a tower was started in the west (cf. fig. 6). When mentioned in 1589 it was 'unfinished' and 'open', meaning it was possibly not finished in the Middle Ages. The tower has a crosswise-rectangular ground plan and three floors. The walls are made from raw and split fieldstones and medieval brick in monk bond with sharp-edged joints, and the western wall has a recess in the back wall. Leading into the tower interior is a rebuild northern door, and already in 1589 a northern entrance is mentioned, but whether it was original is uncertain. A large part of the western extension's gable was demolished and replaced with a medieval brick wall, in which a segmentally arched arcade is found (fig. 21). Originally there was a †free-standing staircase on the north side of the tower which lead to a segmentally arched upper lintel. In the eastern wall on the belfry floor one of the original peepholes remain, while in the other large peephole in the northern wall a bit of yet an original (†)peephole is preserved.

The interior of the western extension is covered by a cross vault (cf. fig. 23) that was set up later. It was presumably added after the construction of the tower, as it rests on the arcade wall between the western extension and the tower

interior. Towards the east, where the middle part of the western wall of the nave was removed, a pointed-arched reinforcing rib was constructed. On its eastern side the masonry is curved (fig. 15) which indicates that there were concurrent plans for vaulting in the nave but these were not realized.

The tower's original covering is unknown and it is possible it was heightened by c. 2 m either in the Late Middle Ages or early in the Renaissance. Thereby the peephole in the north may have been enlarged so the †bell could hang there (cf. below).

The tower was presumably finished after 1589 and subsequently rebuilt multiple times. In 1868 an extensive restoration was carried out where the top part was taken down and then rebuilt with normal brick in cross bond (fig. 1). It received new peepholes and a pediment with recess decorations towards the west.

A filled-in burial †crypt beneath the chancel was presumably established in the 1500s, possibly by the owners of †Vestergård, and subsequently used by the inhabitants of Vejlegård. The crypt was rectangular, and the masonry was medieval brick and possibly vaulted. It was filled and walled-up in 1824.

Refurbishing of the chancel 1923–24. The chancel was refurbished by architect Knud Lehn Petersen, both the interior and the furnishing was renewed (cf. below).

Refurbishing 1962. The church underwent a major refurbishing of the building and a renewal of the furnishing by architects Erik and Ebbe Lehn Petersen (fig. 36). The window frames in the chancel were replaced while the northern windows in the nave and western extension from 1876 were walled up. The chancel vault, which had thick cracks, was thoroughly repaired. A new wooden staircase was set up in the tower interior. The floors of the church were relaid and replaced, the ceiling and the heating were renewed and the roofing above the nave church was reinforced.

†*Wall paintings.* At the refurbishing of 1962, 10 consecration crosses were found in the church; they were in various conditions and were lime-

washed over. The nave's crosses were distinctly Late Gothic and presumably they resembled the crosses of Allested Church (p. 3875).

Furnishings. The oldest item of furnishing is the Romanesque font (fig. 48). The baptismal dish (fig. 49) is made in Nuremberg in the 1500s and donated to the church in 1671 by Niels Hansen Smidt of Vejlegård and his wife Else Pedersdatter. The altar candlesticks (fig. 47) are from c. 1550.

The outstanding altar chalice (fig. 42-44) is presumably a German or Dutch work from c. 1625-50. It was donated to the church in 1671 by Niels Hansen Smidt and Else Pedersdatter. A chandelier which assumedly can be dated to c. 1650-1750 (fig. 56) was acquired for the church from the estate Løgismose in 1923, and the bell (fig. 57) is cast from an older †bell in 1792 by H. C. Gamst, Copenhagen.

The kneeler (fig. 38) is from c. 1800. Three pews and one pew end from 1825 (fig. 54) are set up at the back of the current rows of pews. The cylindrical pulpit (fig. 51) is presumably from c. 1850. The same goes for a parish meeting board (fig. 53) which is stored in the loft, and the oldest baptismal jug (cf. fig. 50) which is probably made by Niels Frederik Ebbesen Sørensen, Odense. An (†)altar painting depicting Christ on the Cross painted 1852 by Christian Antoni Zehngraf, Rønninge (fig. 39), now hangs in the mortuary chapel. It had possibly replaced the Late Medieval †altarpiece which most likely stood on the Communion table until around 1850. Its relief decorations comprised depictions of God the Father with the dead Christ (Mercy seat) and the Virgin and Child. The money box (cf. fig. 21) is from 1870 and the altar paten (fig. 45) is made around the same time by Laurids Grønlund, Odense.

A chasuble and three hymn boards (cf. fig. 16) were acquired c. 1900. The Communion table

(cf. fig. 37) and an (†)altar decoration in medieval style, which is stored in the loft (fig. 41), were made in 1924 and designed by the architect Knud Lehn Petersen in connection with a refurbishing of the chancel. The organ loft (cf. fig. 52) was built in 1934 following a design by the architect Ejnar Mindedal Rasmussen. Two small chandeliers and a number of lampettes were hung up in 1934/1955. The church's other baptismal jug was made in 1938 by Jean Surel, Odense (cf. fig. 50), and donated to the church by a private individual. The priest's chair is from c. 1950.

From a major refurbishing in 1962 come the altar decoration and the altar rail (cf. fig. 37), the pews (cf. fig. 52) and the door wings, which are all designed by the architects Erik and Ebbe Lehn Petersen. The church ship »Hvalfisken« (fig. 55) was built by former museum curator D. A. Jensen, Glud, and donated by the merchant Alfred Pedersen, Odense, in 1963. The wafer box and the altar jug (fig. 46) were made by Hans Bunde of Cohrs Sølvvarefabrik, Fredericia, in 1964. The organ was built in 1966 by Marcussen & Søn, Aabenraa, with casing by Ebbe Lehn Petersen. The chancel carpet is woven in 1992 by Eva Pørskov Hansen, Broby.

Colour scheme. The colours of the furnishings were established 1962 by church painter Ingolf Røjbæk as mainly blue, violet, reddish-brown and bluish-green. In 1880 the pulpit and pews were painted light and dark oak colours, in 1917 the pews were painted greyish-green, and in 1934/35 the furnishing was painted a dark colour, presumably brown.

Sepulchral monuments. In the tower interior there is a tombstone from c. 1644 (fig. 58) and a churchyard monument from c. 1849 (fig. 60). A coffin plate from 1708 (fig. 59), which comes from the burial crypt beneath the chancel, hangs in the chancel.